

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Efterretninger

om

Kolding lærde Skole

i

Skoleaaret 1843—1844.

af

Mag. C. F. Ingerslev,
Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Arvist, Bog- og Bodestrykker,

Badstuestræde Nr. 121.

Ved Udgangen af sidste Skoleaar var Antallet af denne Skoles Disciple 29. Af disse bleve 5 dimitterede til Universitetet: de 4 af dem, der bestode ved Examen Artium, erholdt ved samme de Charakterer, som nedenfor ere angivne *). 3 Aarets Lob bleve 2 Disciple, O. J. Toft og B. S. E. Møller, udmeldte af Skolen formedelst anden Bestemmelse. Derimod optoges ved Skoleaarets Begyndelse følgende 5 Disciple: 1) V. J. Kjær; 2) Gunner Bryndum; 3) V. S. C. C. Schwensen; 4) L. E. Müller; 5) E. A. Kjær, og fra 1 Mai d. N. desuden 2 Disciple: 1) Andreas Ingerslev og 2) Fris Phister Ingerslev, hvilke begge vare overgaaede fra Viborg Kathedralskole til denne Skole. Skolen har saaledes for Diebliffet et Antal af 29 Disciple, saaledes fordeelte:

*)	Udarbej- delse i Morders- maalet	Latin.	Latinſk Stil.	Græſk.	Hebraiſk	Reli- gion.	Hiſtorie.
J. P. K. Bruun .	laud.	laud.	n. c.	l. p. c.	laud.	laud.	l. p. c.
C. C. S. Grønlund	laud.	laud.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	l. p. c.
W. L. Vaupell . .	h. ill.	h. ill.	n. c.	laud.	h. ill.	laud.	laud.
P. N. Kjær	laud.	h. ill.	n. c.	laud.	n. c.	laud.	laud.

	Geo- graphie.	Arith- metik.	Geo- metrie.	Tydeſk.	Fransſk.	Hoved- charakter.
J. P. K. Bruun .	l. p. c.	laud.	l. p. c.	laud.	laud.	Laudabilis.
C. C. S. Grønlund	l. p. c.	laud.	laud.	laud.	laud.	Laudabilis.
W. L. Vaupell . .	l. p. c.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	Haud. illaud.
P. N. Kjær	l. p. c.	h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	Haud. illaud.

IV Klasse.

1. Niels Peter Petersen (Søn af Humscler og Berger Petersen i Kolding).
2. Hans Peter Theodor Olivarius (Søn af Pastor Olivarius i Høien).
3. Poul Kragh (Søn af afdøde Skolelærer Kragh i Brandrup).
4. Franz Gotthard Howitz Grønlund (Søn af Rector Grønlund i Kolding).
5. Jacob Marius Kliefer Christian Gad (Søn af Pastor Gad i Hørslev).
6. Magnus Christian Poulsen (Søn af afdøde Regimentsdyrlæge Poulsen).
7. Peter Knudsen Blichert (Søn af afdøde Pastor Blichert i Kolding).
8. Anton Emanuel Lodberg Rising (Søn af Skolelærer Rising i Olby).
9. Johan Ludvig Daniel Strarup (Søn af afdøde Pastor Strarup i Lintrup).

III Klasse.

- A. 1. Andreas Ingerslev (Søn af afdøde Lieutenant, Feldbetjent Ingerslev i Halberg).
2. Frederik Vincens Gad (Broder til Nr. 5 i IV Klasse).
- B. 3. Jeppe Madsen (Søn af Gjestgiver, Bergerrepræsentant Madsen i Kolding).
4. Jacob Sophus Sprechler (Søn af Secretair Sprechler til Virkelyst).
5. Carl Frederik Carlsen (Blejsøn af Bataljonschirurg Færber i Kolding).
6. Christen Pram Gad (Broder til Nr. 5 i IV Klasse).

II Klasse.

1. Otto Christian Diderik Walthers (Søn af afdøde Pastor Walthers i Sønder-Vjert).
2. Frederik Rudolf Deodat Kragerop (Søn af Pastor Kragerop i Kolding).
3. Johan Andreas Bryndum (Søn af Adjunet Bryndum i Kolding).
4. Carl Frederik Kjær (Søn af Kammerraad Kjær til Straarup).
5. Michael Ernst Sophus Müller (Søn af Kjøbmand Müller i Kolding).
6. Søren Gysbert Kjær (Broder til Nr. 4 i II Klasse).
7. Daniel August Grønlund (Broder til Nr. 4 i IV Kl.).

I Klasse.

1. Fritz Phister Ingerslev (Søn af Skolens Rector).
2. Gunner Bryndum (Broder til Nr. 3 i II Klasse).
3. Ludvig Schwensen (Søn af Procurator Schwensen i Kolding).
4. Lave Müller (Broder til Nr. 5 i II Klasse).
5. Emil Kjær (Broder til Nr. 4 i II Klasse).
6. Andreas Michael Wisling Albinus (Søn af Cancellie-raad Albinus ved Kolding).
7. Wilhelm Kjær (Broder til Nr. 4 i II Klasse).

Af disse 29 Disciple ere 2, som hidtil ikke tage Deel i Underviisningen i Græsk, nemlig Nr. 3 i III og Nr. 4 i II Kl., og 1, som ikke tager Deel i Underviisningen i Latin, nemlig Nr. 7 i I Kl.

Den ved allernaadigst Resolution af 9 Februar d. A. anordnede Udvidelse og forandrede Organisation af denne Skole, hvorom nedenfor skal tales, kunde naturligtvis ikke

strax træde i Kraft: det maatte derfor staae de Disciple, som maatte ønske saadant og fandtes modne dertil, aabent, endnu i dette Aar at dimitteres til Universitetet.

Da de tvende af de til Dimissionen aspirerende Disciple, som efter afholdt Prove bleve ansete nogenlunde modne til samme, nemlig N. P. Petersen og S. P. Th. Olivarius, hellere ønskede at gaae til Universitetet end at forblive i Skolen og udgjøre sammes syvende eller Afgangsklasse, ville de ifølge heraf blive dimitterede.

Med Lærerpersonalet er i Løbet af dette Skoleaar sket betydelige Forandringer. Ved kongelig Resolution af 18 November s. A. blev Overlærer Mag. Bjerregaard entlediget med Beholdelse af sin Gage „under Navn af Bortpenge, indtil Hans Majestæt maatte finde for godt atter at ansætte ham som Overlærer ved en af de andre lærde Skoler“. Derefter blev under 14 Februar d. A. Rector Grønlund entlediget i Naade og med Pension, og undertegnede Skolens Rector, hidtil Rector for Viborg Kathedralskole, forflyttet til denne Skole. Allerede tidligere var Adjunct ved Frederiksborg lærde Skole, S. C. L. Trojel, efter Forslag af Skolens nuværende Rector bleven constitueret til midlertidigen at overtage de Dele af Underviisningen i de gamle Sprog, som ikke kunde besørges af de ved Skolen værende Lærere; under 7 Juni blev Adjunct Trojel allernaadigst beskikket til Overlærer. Under 11 Mai blev Cand. Theol. Christian Senger Christens af den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler constitueret til Lærer ved denne Skole, nærmest for at overtage Underviisningen i Tysk, og under 6 Juli blev Cand. Philos. Johan Peter Buch ligeledes constitueret, nærmest for at overtage Underviisningen i Mathematik i de høiere Klasser samt i Naturvidenskaberne.

Ifølge disse Forandringer i Lærerpersonalet have efterhaanden flere Modificationer og Forandringer maattet foretages i Fagenes Fordeling paa Lærerne og i Timetabellen, ligesom ogsaa nogen Forandring i Underviisningstimerenes Anordning og Fordeling paa Fagene blev anseet tilraadelig. Da jeg af flere Grunde ikke kunde tiltræde dette mit nye Embede ferend i Begyndelsen af Mai, reiste jeg i de første Dage af Marts Maaned til Kolding, for med Skolens ældre Lærere at aftale, hvorledes Forholdene skulde ordnes, indtil jeg selv kunde tiltræde. I trende extraordinaire Lærersamlinger den 6te, 7de og 8de Marts blev det da bestemt, at Adj. Trojel overtog Underviisningen i Latin i IV, III og II Kl. samt i Græsk i IV, i Alt 35 Timer egentligen; den øvrige Fagfordeling beholdtes som hidtil, kun at den hidtil til Adj. Jürgensen overdragne Underviisning i practisk Regning i II og III Kl. nu skulde meddeles af den mathematiske Lærer, Adj. Wittrup, i de allerede til Mathematik anviste Timer. Interimistisk deelttes den af Rector Grønlund forhen besorgede Underviisning i Tydsk mellem Adj. Jürgensen og const. Lærer Hansen. Nogen Indskrænkning foretoges i de til enkelte Fag for anviste Timer, hvorimod andre erholdt flere Timer: det bestemtes, at Timerne 11-12 og 5-6 for Fremtiden ikkun skulde anvendes til Gymnastik, Sang og Musik *). Imedens saaledes Antallet af de daglige til Underviisning i samtlige Sprog og Videnskaber henlagte Timer indskrænkedes til 6,

*) Heri gives nemlig i denne Skole særskilt Underviisning af en fra ældre Tid fast beskiftet Lærer, Hr. Cantor Rasmussen. Det følger af sig selv, at kun saa Disciple kunne nyde Godt af denne Underviisning, til hvilken hidtil 4 Timer ere anviste: dog er man betænkt paa at indrette det saaledes, at for Fremtiden nogle flere kunne benytte samme.

maatte, da en yderligere Indskrænkning i ethvert Tilfælde for det Første ikke ansaaes tilraadelig, 3 Timer henlægges til Loverdag Eftermiddag, der hidtil havde været fri, men nu for det Første ophorte at være dette. Da man nu saaledes ingenstunde fik mere end 3 Underviisningstimer umiddelbart efter hinanden, og da det vedtoges, at et Frihedskvarteer regelmæssigen skulde gives baade Forniddag og Eftermiddag i Slutningen af den anden Underviisningstime, antog man, at den hidtil imellem hver Time givne Frihed af nogle Minuter kunde bortfalde. Fagenes Fordeling blev derefter følgende:

Klasse.	Latin.	Græsk.	Hebraisk.	Latinf.	Typof.	Frans.	Religion.	Historie.	Geographie.	Mathemat.	Religionsh.	Sang.	Gymnastik.	Sum.
IV.	10	5	2	2	2	3	3	3	2	4				36
III.	10	5	3	2	2	2	2	3	2	4	1			36
II.	10	5		3	2	2	3	2	2	4	3			36
I.	10			5	3	2	3	3	3	4	3			36
Sum	40	15	5	12	9	9	11	11	9	16	7	(1)	(1)	144

Dette vedvarede indtil jeg i Mai Maaned begyndte at tage Deel i Underviisningen. Efterat nemlig den anordnede Halvaarsexamen, som skulde være afholdt i Slutningen af Marts Maaned, men med Directionens Tilladelse var bleven opsat til denne Tid, for at det kunde blive mig muligt at overvære samme, var afholdt den 8de, 9de og 10de Mai (jeg ankom hertil den 7de), reiste jeg efter Opfordring fra Directionen til Kjøbenhavn, for der tillige med Rectorerne for de to andre udvidede Skoler at drøfte og for Skolernes Dverbestyrelse foredrage det af os i Forening forfattede Udkast til en Plan for Under-

viisningen i de udvidede Skoler samt til Indretningen af Afgangseramen m. M. Først efter min Hjemkomst herfra, sidst i Mai, kunde jeg ganske tiltræde mit Embede. Paa samme Tid begyndte den constituerede Lærer, Cand. Christens, sine Functioner ved Skolen. Da saaledes Lærerekræfterne vare ikke lidet forøgede, besluttede man at feretage den Adskillelse af de tvende Partier i en af Skolens Klasser (hvilke alle hidtil ere toaarige), som paa Grund af Omstændighederne kunde anses tilraadelig og nødvendig: i III Klasse fik nemlig hver Afdeling særskilte Timer i Græsk, Hebraisk og Tydsk samt i endeel af den Latinske Underviisning. Herefter fordeeltes Fagene saaledes paa Lærerne for den tilbagestaende Deel af Skoleaaret:

Nector Ingerslev: Latin og Græsk i IV Kl.	15	Timer
Overlærer Trojel: Latin III A og B, og i II	25	—
Adjunct Bryndum: Historie i IV, III, II, I,		
Geographie i IV, III, II, Græsk i III A og II	27	— *)
Adjunct Jürgensen: Hebraisk i IV, III A og B,		
Latin og Regning i I Kl.	22	—
Adjunct Wittrup: Religion i IV, III, II, I,		
Mathematik i IV, III, II.	23	—
Const. Lærer Hansen: Fransk i IV, III, II, I,		
Dansk i IV, III, II, Geographie i I Kl.	19	—
Const. Lærer Christens: Tydsk i IV, III, II, I,		
Græsk i III B, Dansk i I Kl.	21	—
Skrivelærer Silstrup: Kalligraphie i III, II, I Kl.	7	—
Cantor Rasmusen: Musik	4	—

Desuden har Adjunct Bryndum 4 Timer i Gymnastik, Adj. Wittrup 5 Timer i Sang, begge Dele imod særlig Godtgjørelse.

*) For 3 Timer af disse har Adjunct Bryndum Ertrabetaling.

Da siden Cand. philos. Buch var bleven constitueret som Lærer, bleve, før at han, hvis Tjeneste egentligen først fra næste Skoleaars Begyndelse behøvedes, dog kunde erholde nogen Bessjefstiggelse, de to øverste Klassers tvende Afdelinger saaledes adskilte ved Underviisningen i Mathematik, at Adjunct Wittrup vedblev at undervise Dimittenderne og III B, Cand. Buch de øvrige Disciple *).

Følgende nærmere Bestemmelser bleve fra min Tiltrædelse af vedtagne og satte i Kraft: 1) I Frihedsquarteren skulle alle Disciplene være paa Legepladsen eller, naar Veiret forhindrer dette, i Klasserne, saa at de alle ere under den inspicerende Lærers Tilsyn. Ingen maa gaae hjem eller forlade Skolens Locale uden speciel Tilladelse af den inspicerende Lærer eller af Rector: giver denne Tilladelsen, melder Disciplen sig først for hiin. Inspectionen i Frihedsquarterne fordeles imellem Rector, Overlærer Trojel og Adjunct Bryndum, Inspectionen i Samlingsquarterne (Sl. 7 $\frac{1}{2}$ og 1 $\frac{1}{2}$) imellem de øvrige Lærere **). 2) Ved en Lærers Indtrædelse i en Klasse maae Disciplene staae op og hilse. 3) For Fremtiden blive Disciplenes Charakterer kun sammenreguede for hver Maaned (forhen skete det for hver Uge), og i Charakterbøgerne indføres

*) Da Adjunct Bangs Sygdom, i Anledning af hvilken Cand. theol. Hansen for noget over et Aar siden constitueredes som Lærer, bestoværre endnu vedbliver, har han ikke kunnet tage nogen Deel i Underviisningen. Hans Majestæt Kongen har atter forundt Adjunct Bang Dispensation fra hans Embedsforretninger i et Aar fra 1 April d. A. at regne.

***) Erfaring har for mig bestrykt den Mening, som jeg ved Overveielse af Sagen var kommen til, at det er rigtigere at concentrere hver Art af Inspection paa visse Lærere end at fordele begge paa alle. Jeg henviser herom til mit Program for Viborg Katedralskole for 1813 S. 28.

for hvert Fag de maanedlige Hovedkarakterer (angivne ved Bogstaver, ikke ved Tal); foruden Hovedkarakteren for hele Maanedten tilføies i Charakterbogen og Censurprotocellen tillige Qvotienten og Disciplens Nummer ifølge samme. For hvert Fag gives ikkun hele og halve Charakterer; intet Fag regnes dobbelt; Disciplene omflyttes hver Maaned. For Dpserfel erholder Disciplen en Charakter, som indføres i hans Charakterbog, i hvilken desuden indføres de speciellere eller almindelige Bemærkninger over hans Glid og Dpserfel, hvortil han i den forelebne Maaned har givet Anledning. Denne Dpserfelskarakter tælles ikke med ved Bestemmelsen af Disciplens maanedlige Hovedkarakter, som nærmest skulde betegne hans Glid og Fremgang; men en Discipel, som for Dpserfel har temmelig godt, eller derimod, bliver ved den maanedlige Censur, ved hvilken hele Skolen er samlet, fremkaldt for Rector for af ham at erholde en Frettesattelse (og siden, hvis dertil er Anledning og samme ikke allerede er ham tildeelt, Straf). En saadan Discipel bliver desuden sat nederst i Klassen, efter Omstændighederne i hele den følgende Maaned eller i en Deel af samme. 4) Til Vedligeholdelse af den tilborlige Orden i forskjellige Henseender bestemtes, efter andre Skolers Exempel, de Forretninger, som skulde paaligge saavel „Klasseduxerne“ som „Ordensduxerne“ i hver Klasse, efter følgende Instruy*), af hvilken et Exemplar vil blive ophængt i hver Klasse:

A.

a) Dupen paaligger i Almindelighed det nærmeste Ansvar for Klassen, saa ofte som af en eller anden Grund en Lærer

*) Den er for det Meste den samme, som af mig i sin Tid blev givet for Viborg Kathedralskole.

ikke er tilstede: og ligesom han i denne Henseende er ansvarlig for Klassen, saaledes er han ogsaa berettiget til at fordrø af de øvrige Disciple, at de iagttage, hvad han under saadanne Omstændigheder finder sig foranlediget til at foreskrive eller erindre. Til den Ende stiller han sig, hvis dertil er Anledning, indtil Lærerens Ankomst paa Kathedret, for desto bedre at kunne oversee Klassen. Hvad der i denne hans Inspectionstid maatte forefalde og dertil egne sig, altsaa enhver indtruffen Uorden eller Udydighed imod ham fra en Discipels Side, anmelder han ved Underviisningstidens Slutning for Rector.

b) Hvis det ved en eller anden Omstændighed indtræffer, at Klassen i nogen Henseende befinder sig i Uvisshed om, hvad der er dens Pligt, f. Ex. hvis nogen Misforstaaelse er opstaart angaaende en foresat Lectie, da bør han forstaafe fornøden Underretning, og, hvis dette ikke lader sig gjøre, selv bestemme det Fornødne. De øvrige Disciple skulle rette sig efter denne hans Bestemmelse.

c) Han holder Liste over Ordensbuxerne, constituerer i disses Forsald, og har Tilsyn med dem.

d) Han anmelder for Rector enhver Gravværelse af Disciple, ligesom han anmelder, naar de, der have været syge, igjen ere komne paa Skolen.

e) Hvis Disciplene ved Timens Slutning ikke ere bekendte med de dem i samme tildeelte Charakterer, skal han, inden Underviisningen i næste Time begynder, sige dem samme: derimod maa heller ikke i denne Anledning nogen Discipel forlade sin Plads.

f) Han modtager i de første Dage af hver Maaaned Charakterbøgerne, som have været leverede Disciplene til Foreviisning for deres Forældre eller Værger, igjen af Disciplene og afleverer dem samlede til Rector.

g) De under a og d anførte Forskrifter gjælde ogsaa for den øverste Discipel i hver Afdeling ved Underviisningen i Sang, Gymnastik og Tegning.

B.

a) Ordensdux bliver enhver Discipel, med Undtagelse af Duxen, som ikke tillige kan være Ordensdux, stiftet i en Uge.

b) Han møder i Klassen 10 Minuter før Underviisningstidens Begyndelse, udtager Skrive-, Tegne- og Skolebøger samt Landkort, som skulle bruges i de næste Timer, og sørger for, at alt Eligt er i behørig Orden og i Timens Begyndelse uden Dphold kan omdeles af ham. Ved Timens Slutning bringer han alt Dette igjen paa sin Plads. Til den Ende har han Nøglerne til de Skabe og Skuffer, hvori disse Ting gjemmes.

c) Han sørger for, at der altid paa Kathedret til Lærernes Brug henligger en vel skaaren og anstændigt udseende Pen: samme modtager han af Rector igjennem Vedellen. Ligeledes underretter han Vedellen, hvis der mangler Blæk i Klassen.

d) Han sørger for, at efter Disciplenes Bortgang ved Slutningen af Underviisningstiden Intet henligger paa Bordene eller Bænkene. Til den Ende forlader han sidst Klassen, og erindrer sine Kammerater om at medtage Alt. Hvad der desuagtet maatte blive glemt, gjemmer han i Skabet. Paa Dpfordring maa han stedse kunne give Rector Underretning om, hvo der i denne Henseende ofte er forsømmelig.

e) Han vaager over, at Ingen beskadiger Borde og Bænke, kaster Papiirstumper paa Gulvet, spilder Blæk o. d., og anmelder strax for Rector den Discipel, som i disse Henseender giver Anledning til Paatale.

f) Det paaligger ham at bringe og hente Stilebøger til og fra vedkommende Lærere. Er det fornuddent, kan han hertil erholde en Medhjælper, hvilken Forretning stiftet i fordeles paa alle Disciplene.

g) En Discipel, der ved Uorden som Ordensdux hyppigen giver Anledning til Paatale, skal i to Uger udføre alle de en saadan paaliggende Forretninger under Dpsyn af den næstfølgende Discipel.

Det kunde naturligviis ikke ansees tilraadeligt, midt i Skoleaarets Lob at foretage nogen betydelig eller væsentlig Forandring i den Plan, hvorefter Underviisningen i Skolen var begyndt for dette Aar. I det Hele maatte den fortsættes paa den Maade, som den hidtil var bleven meddeelt. Dette har dog ikke udelukket adskillige Modificationer i den hidtil fulgte Fremgangsmaade, hvilke ere foretagne deels ifølge de Grundfætninger, som jeg antog overhovedet at burde følges, deels som Forberedelse til den fuldstændige Indførelse af den Plan, hvorefter i næste Skoleaar skulde undervises; angaaende denne Plan meddeles i det Følgende saamegen Oplysning, som jeg i nærværende Dieblik seer mig istand til. Saaledes ere navnlig ved Underviisningen i de levende Sprog cursorisk Læsning og andre extemporale Dvælseser udførte ved Siden af den statariske Læsning. Ved Underviisningen i Dantsk er Antallet af de skriftlige Arbejder, som fordres udførte af Disciplene hjemme, formindsket, hvorimod deels nogle nu skrives paa Skolen, deels, i overste Klasse, Fordringerne til disse Arbejder ere stillede noget høiere, og Disciplene veiledes til at kunne opfylde disse derved, at de til endeel af Udarbejdelseerne iforveien maae forfatte og til Lærers Bedømmelse indlevere Dispositioner af Gummets, hvilke derefter leveres dem rettede tilbage, for at lægges til Grund for den derpaa følgende Behandling af det nu vundne Stof. Bibellæsning, som jeg anseer for en saa væsentlig Deel af Religionsunderviisningen, er begyndt i de Klasser, hvor det lod sig gjøre allerede nu at indføre samme: fra næste Skoleaars Begyndelse vil den kunne foretages efter en bestemtere Plan.

Overfigt over det i indværende Skoleaar Læste.

Dansk.

IV Kl. Det Meste af Holsts poetiske Læsebog er gjenneemgaaet, nogle Digte ere lærte udenad. I det første Halvaar skreves i Regelen 4 Udarbejdelser maanedligen, i det sidste fem 2. III Kl. Endeel af Krossings poetiske Læsebog, 2den Deel, er læst, nogle Digte ere lærte udenad. Alf Benzjens Grammatik er læst Orddannelselæren og Syntaxen. 1 Stiil er skreven ugentligen. II Kl. Mallings Stere og gode Handlinger S. 92—234 er læst; nogle Digte af Krossings poetiske Læsebog 1ste Deel ere lærte udenad. Benzjens Grammatik indtil Verberne af 3die Conjugation. 1 Stiil ugentligen. I Kl. Under Læsning af Molbechs Læsebog ere Disciplene gjorte bekjendte med de almindelige grammatikalske Grundbegreber, navnlig den øvede i at kjende Orddklasserne og Sætningens Dele. 2 Gange ugentligen er skrevet efter Dictat. Alf Krossings poetiske Læsebog 1ste Deel ere de fleste mindre Digte S. 1—29 lærte udenad.

Latin.

IV Kl. Cicero de Officiis lib. 1 & 2; Cæsar Bell. civ. lib. 2; Sallustii Bell. Jug. c. 51—fin.; Horatii epistol. lib. 2 og Ars poetica. 3 Stile ugentligen ere skrevne, deraf i det sidste Halvaar 1 paa Skolen. Nogle Afsnit af Madvigs Gramm. ere gjenneemgaaede og lærte i egne Timer. III Kl. A. Cæsar Bell. civ. lib. 1; Ovidii Metamorph. VIII—IX, 200; Ciceronis Orationes IV in Catilinam. Alf Madvigs Gramm. repeteret Formlæren og læst Orddannelselæren, 1ste Afsnit af Syntaxen samt det Meste af 2det. I Almindelighed hver Uge 2 skriftlige og 2 mundtlige Stile, hvilke sidste siden bleve nedskrevne: begge Dele for det Meste efter Ingerslevs Materialier 1ste Samling; den ene af de

to egentlige skriftlige Stile er bleven udarbejdet paa Skolen. III Kl. B. Cæsar Bell. civ. lib. 1—2, 28; Ovidii Metam. VIII—IX, 200. I Madvigs Gramm. er repeteret Formlæren samt læst 1ste Afsnit af Syntaxen. I Almindelighed har Klassen havt 1 skriftlig Stil og 2 mundtlige, hvilke bleve nedskrevne efterat de mundtligen vare blevene oversatte. II Kl. Cornelius Nepos fra Miltiades til Timotheus. Af Madvigs Gramm. er læst alt det Vigtigste af Beiningslæren og af Syntaxen det Vigtigste af Casuslæren. Klassen har sædvanlig havt 1 skriftlig og 2 mundtlige Stile egentlige, meest efter Trojels Exempler, hvoraf de Stykker ere gjennemgaaede, som svare til det af Syntaxen læste Pensum. I Kl. Blochs Elementarbog 1ste Cursus (Formlæren), desuden nogle af de syntaktiske Regler. I Blochs Læsebog alle de med A betegnede Stykker indtil verba deponentia.

Græsk.

IV Kl. Herodot 8de Bog; Xenophons Memorab. Socr. 1ste og 2den Bog; Platos Kriton; Homer Iliad. 3die og 22de Bog; af Gramm. er Formlæren repeteret og den halve Deel af Syntaxen læst (det øverste Partie har desuden repeteret det Dvrigt). III Kl. A. Lucian Prometheus, Dialogi Deorum; Homer II. 1; Langes Gramm. indtil Verba anom. og def. incl. III Kl. B. Af Lucian er efter Blochs Udgave læst fra Prometheus til Enden; Homer II. 1—363; Langes Gramm. indtil Verba anom. og def. II Kl. A. Blochs Læsebog 1ste Cursus og 2det Cursus indtil „Mythologien“; Langes Gramm. indtil Verba anom., med Forbigaaelse af Udskilligt. B. Blochs Læsebog 1ste Cursus indtil 55de Stykke; Gramm. indtil Tidernes Dannelselse (incl.), med Forbigaaelse af Udskilligt.

Endst.

IV Kl. Hjorts Læsebog S. 347—445 og af den

poetiske Deel Afsnittene 1, 2, 4, 6. Grammatikens Formlære er repeteret og indøvet ved mündtlige Stiiløvelser: af og til er foretagen Extemporaloversættelse fra Tydsk til Dansk. III Kl. A. Hjorts Læsebog S. 312—375; af Gramm. næsten hele Formlæren; 1 Gang egentligen er skreven en Stiil, som først blev mündtliggen gjennemgaaet. III Kl. B. J Læsebogen det Samme som A; af Gramm. Verberne, Præpositionerne og nogle af de vigtigste Regler om Rjomet. II Kl. Riises mindre Læsebog S. 94—165; af Gramm. begge Conjugationerne. Den overste Discipel, som heri udgjør en egen Afdeling, har læst det Samme som III Kl. B. I Kl. Riises mindre Læsebog S. 29—82; af Grammatiken Artiklerne, Hjælpeverberne og den 1ste Conjugation.

Fransk.

IV Kl. Borrings *Études littéraires* p. en prose p. 280—366; af Sammes Gramm. hele Formlæren og Syntaxen indtil Subjonctif. 1 Stiil egentligen er skreven efter iforveien at være mündtliggen gjennemgaaet. III Kl. A. Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 151—193; af Gramm. hele Formlæren. III Kl. B. Samme Læsebog S. 151—188, Formlæren indtil de uregelmæssige Verber. II Kl. Borrings *Manuel des Enfants* S. 40—63; af Gramm. Formlæren indtil Hjælpeverberne conjugerede nægtende. Ingerslevs *Materialier* I og II Stykke. De 14 første Fabler af W. Bjerrings Franske Læsebog ere lærte udenad. I Kl. Borrings *Manuel des Enf.* S. 5—30.

Hebraisk.

IV Kl. A. Høle Genesis, Lindbergs Grammatik; B. Genesis c. 14—41; Lindbergs Gramm. § 11—Enden. III Kl. A. Genesis c. 4—14, Lindbergs Gramm. § 21—37; B. Genesis c. 1—5, Lindbergs Gramm. § 1—28.

Religion.

IV Kl. Fogtmanns Lærebog § 59—156; Herslebs større Bibelhistorie 4de Afdelings 2det Afsnit, 5te Afdeling og desuden repeteret fra 1ste Afdeling til Exilet. Johannes Evangelium c. 1—12. Dimittenderne have repeteret hele Lærebogen og Bibelhistorien. III Kl. Fogtmanns Lærebog § 1—47; Herslebs større Bibelhistorie fra 7de Periode i det Gamle Testamente til S. 199. II Kl. Valles Lærebog 5, 7 og 8 Cap. samt repeteret 1—3 Cap. Herslebs større Bibelhistorie 1ste Afdel.—2 Afdel. 5te Periode. Bibel-læsning: Lucas Evangelium 1—10 Cap. I Kl. Valles Lærebog 1—4 Cap.; Herslebs mindre Bibelhistorie fra Sagnelserne til Enden. Bibellæsning: Matthæi Evangelium 1—8 Cap.

Historie.

IV Kl. Den gamle Historie; af den nyere Historie Tyrkiet, det Græske Keiserdomme, Araberne, Perserne, Mongolerne, China; Kosods Udtog bruges i denne og de to følgende Klasser. III Kl. Tyrkiet, det Græske Keiserdomme, Araberne, Perserne, Mongolerne, China, Frankrig. II Kl. Ungarn, Tyrkiet, det Græske Keiserdomme, Araberne, Perserne, Mongolerne, China, Frankrig indtil Revolutionen. I Kl. Kosods fragmentariske Historie fra 1096 til 1815.

Geographic.

IV Kl. Hele Riises Lærebog med Undtagelse af Frankrig, Helvetien, Italien, Ungarn, Tyrkiet og Grækenland; af Læreven er i hele Skoleaaret mundtlig tilføjet Meget efter Jagerslevs Lærebog. Estrups gamle Geographic med Undtagelse af de 3 sidste Blade. III Kl. Africa, America, Australien, Tydskland, Holland, Belgien, Storbritannien og Island efter Riises Geographic, med endel Tillæg som i IV Kl. II Kl. Ungarn, Tyrkiet, Græken-

land, Asien, Africa, ligeledes efter Riises Lærebog. I Kl. Ingerslevs mindre Geographie fra Italien til Enden.

Arithmetik.

IV Kl. Læren om Potenser, Rodudregning, imaginære Storrelser og Ligninger af 1ste Grad samt repeteret Indledningen til Proportionslæren (tildeels efter Bjørns Lærebog). Dimittenderne have læst det Hele. III Kl. Bergs Arithmetik: A. § 119—146 og 193—203; B. § 105—119 og 193—203. II Kl. Bergs Arithmetik: A. § 75—119; B. § 45—75, repeteret 1—45. Practisk Regning: I Kl. De forskjellige Partier have deels efter Cramers deels efter den senere indførte Ursins Regnebog regnet fra de fire Species i benævnte Tal indtil Proportionsexempler i Regula de Tri i Prof.

Geometrie.

IV Kl. Bjørns Geometrie § 127—145 samt repeteret Indledn. til § 90. III Kl. Bergs Geometrie: A. § 144—186; B. § 144—169; begge Afdelinger have desuden repeteret § 1—144. II Kl. A. Bergs Geometrie: § 67—144; B. § 1—57 efter Bergs Ledetraad.

Før at jeg til enhver Tid kan have en muligst fuldstændig Kundskab om Disciplenes Fald og overhovedet om Skolens Tilstand, har jeg her, ligesom i Viborg, og som nu flere Rectorer gjøre, begyndt at overvære mine Medlæreres Underviisning i deres Timer, og til den Ende til ubestemte Tider at besøge Klasserne. Ligeledes efterseer jeg af og til Disciplenes Stile- og Skrivebøger, nærmest i den Hensigt at kunne samvirke med Lærerne for at holde Disciplene til at behandle deres skriftlige Arbejder med Orden, Reenlighed og overhovedet med Sagtagelse af en passende og suuk Form.

Underviisningen i Svømming ved denne Skole har for været forbunden med særegne Vanskeligheder, fordi Leiligheden dertil var saa ufuldkommen. Man benyttede hertil Baade fra de $\frac{1}{4}$ Mil herfra liggende saakaldte Strandhuse, hvilke man leiede for hver Gang Disciplene skulde svømme, hverpaa man med samme voede ud paa Tjorden. Hermed vare imidlertid flere Ulemper forbundne: naar Veiret var uroligt, kunde Svømmeøvelserne ikke finde Sted; der medgik hver Gang 3 til 4 Timer, hvorved den øvrige Underviisning forstyrredes; endelig var Leiligheden i Baadene ubegvent. I denne Sommer er med et Selskab, som har ladet opføre et Badehus ved Indløbet til Havnen, truffet paa Skolens Vegne den Overenskomst, at samme imod en Betaling af 25 Rbd. overlades den lærde Skole til udelukkende Benyttelse i Timen 11—12 hver Soguedag i hele Sommeren. Ved Badehuset er et, som man haaber, tilstrækkeligt Rum opnuddret indtil en Dybde af 7 til 8 Fod, og ved samme anbragt en Glydebro. Ferresten har det ugunstige Veir endnu indtil det Dieklif, da dette nedskrives, ikke tilladt at forsøge denne Indretning, som blev færdig i Slutningen af Juni Maaned.

Opvartningen ved denne Skole har hidtil for en Deel været besørget af en Kone, som imidlertid egentlig kun skulde gjøre Børelserne rene, lægge i Kaffelovnene og tænde Lyfene: til anden Opvartning og til Budsjensete saavel for Rector som for Forstanderskabet manglede man al Assistance. Indtil en fast Pedel ansattes, hvilket ikke ansaaes fornødent forend det nye og større Locale er færdigt, har jeg til hine Forretningers Udførelse, imod en maanedlig Godtgjærelse af Skolens Kasse af 2 Rbd., antaget en ung Mand, der synes at have de Egenfaber, der ville anbefale ham til i Tiden at ansattes som fast Pedel ved Skolen.

Rolding Skoles Bibliothek er i en temmelig utilfredsstillende Tilstand. Dets Størrelse er ubetydelig: men værre er det, at en stor Deel af Bogerne ere uden videnskabeligt Værd, forældede og tildeels ganske ubrugelige Skrifter. Denne Mangel maatte for Fremtiden blive saameget mere følelig, jo mere de høiere Fordringer, der herefter ifølge Underviisningens Udvidelse til et større Omfang og til en mere videnskabelig Behandling maae gjøres til Lærernes Selvstudium og fortsatte Uddannelse hver i sit Fag, gjøre det nødvendigt, at Skolens Bibliothek understøtter dem heri ved at give dem Udgang til Benyttelse af saadanne Bøger, som i Almindelighed falde for kostbare for Privatmanden at anskaffe. Directionen for Universitetet og de lærde Skoler har derfor efter min Indstilling, ved Tilfagn om et større extraordinært Tilskud til Bibliotheket for næste Aar, sat mig istand til allerede i Aar at begynde at forsyne Skolebibliotheket med adskillige gode og klassiske Bøger, af hvilke dog kun en Deel hidtil er modtagen. Directionen har ligeledes efter min Indstilling givet sit Samtykke til, at endeel af de ubrugeligste Bøger, i Alt 329 Nummere, ved Auktion bortsalges, og at den Sum, som herfor maatte indkomme (hvilken forresten, da Bogerne ere uden Værdie, kun kan blive ubetydelig) maa komme Bibliotheket tilgode.

Ikke rigere er Skolen hidtil paa andre videnskabelige Apparater. Af Landkort havez ikkun et temmelig forslidt Exemplar af Weilandts Kort, indbundet i eet Bind: til den gamle Geographie havez kun nogle enkelte temmelig smaa og maculerede Kort. For at afhjælpe denne Mangel bliver nu for Skolen anskaffet: 2 Sæt af Weilandts større Kort, som klæbes paa Pap for ved Underviisningen at kunne ophænges saaledes, at alle Disciplene kunne see paa samme; 1 Sæt af Reichards Orbis terrarum antiquus, ligeledes

flabet paa Pap; 1 Sæt af Sydows Wandcharten, som flabes paa Lærred og ophænges i Klasserne; desuden ophænges i hver Klasse et Kort over Europa af Weiland. Endvidere er for Skolen anskaffet Oldenburgs Globus.

Bibliotheket har, efterat den i Efterretningerne for næstsidste Skoleaar meddeelte Fortegnelse var sluttet, modtaget en Tilvært af følgende Skrifter (de med * betegnede ere sendte fra den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler):

1842 og 1843.

(Fortegnelsen er affattet efter Rector Grønlunds Optegnelser.)

- **Antiquitates Americanæ*, edidit Societas Regia antiquariorum septentrionalium 1837, Folio.
- **Scripta historica Islandorum*, 8. 1828—41. 10 Bind.
- **Islendinga Sögur*, 8. 1829—30. 2 Bind.
- **Nordiske Fortids Sagaer*, oversatte af C. C. Rafn. 8. 1829—30. 3 Bind.
- **Oldnordiske Sagaer*. 8. 1826—37. 12 Bind.
- **Bidrag til en oldnordisk geographisk Ordbog*. 8. 1837.
- **Grønlands historiske Mindesmærker*. 8. 1838. 2 Bind.
- **Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed*. 8. 1832—36. 3 D. i 6 H.
- **Annaler for nordisk Oldkyndighed*. 8. 1836—39. 2 Dele.
- **Joh. Christ. Weis: De anatomia pathologica pedis equini et vari*. 8, 1842. (Disp.)
- **Ersløw: Forfatterlexicon*, 3die og 4de H., 1842.
- **J. N. Madvig: Første Stykke af en Afhandling om Sprogets Bæsen, Udvikling og Liv*. 1842, 4. (Universitetsprogram.)
- **Fortegnelse over Forelæsningerne ved Universitetet i Sommerhalvaaret 1842*. Dansk og Latin. 4.
- **Statistisk Tabelværk*, 5te og 6te H. 1842.
- **Examenslister til Examen Artium 1842*.
- **Dito til Anden Examen 1842*.
- **Fortegnelse over Forelæsninger ved Universitetet i Vinterhalvaaret 1842—43*. Dansk og Latin. 4.
- Universitetets *Priisopgaver 1842—43*.
- **Gundelach = Møller: Qvovsqve liceat et oporteat operationem instituere chirurgicam?* (Universitetsprogr.) 1842. 4.

- *Fr. E. Schjern: *Origines et migrationes Cimbrorum.* (Disp.) 1842. 4.
- Borring: *Fransk-Dansk Haandorbog*, 1. Bd.
- *J. S. Lund: *Tabeller for Beregningen af de til Logarithmer svarende Tal; med Skoleefterretninger fra Metropolitanaskolen af Prof. N. L. Nissen.* 1842.
- *Thor Heramb: *Kort Udsigt over det romerske Keiserdømmes Tid; med Skoleefterretninger af Rector Fleinmer.* 1842.
- *S. N. J. Bloch: *Om en Gymnasialindretning af de lærde Skoler, de første academiske Examina og det forhenværende Gymnasium i Odense; med Skoleefterretninger.* 1842.
- *Chr. P. Andersen: *Nogle Bemærkninger med Hensyn til Geographien, dens Behandling og Skrifter; med Skoleefterretninger af Rector Elberling.* 1842.
- *Fr. Lange: *Pronominet, Fragment af en almindelig Grammatik; med Skoleefterretninger.* 1842.
- *E. P. Rosendahl: *Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Rykjøbing Kathedralskole.* 1842.
- *Om Latinunderviisningen i Odense Kathedralskole af Baskar, Sids og Trone; med Skoleefterretninger af Prof. Sæptorph. 1842.
- *Chr. S. Bjerling: *Prøvehefte af: Populær Lærebog i den almindelige Naturlære; med Skoleefterretninger af Prof. Tauber.* 1842.
- *C. S. Ingerslev: 1) *Prøve af en Latinsk-Dansk Ordbog.* 2) *Bemærkninger i Anledning af et Par Bedømmelser af nogle i mit Skrift om det lærde Skolevæsen yttrede Meninger; samt Skoleefterretninger.* 1842.
- *S. E. Sundrup: *Recallexicon til de Homeriske Digte, 1ste Hefte; med Skoleefterretninger af Rector Borgen.* 1842.
- *S. S. Blache: *Efterretninger om Aarhus Kathedralskole.* 1842.
- *Müllerg: *Efterretninger om Horsens lærde Skole.* 1842.
- *P. Udler: *Efterretninger angaaende Byen Ribe, 8de Samling; med Skoleefterretninger af Rector Prof. Thorup.* 1842.
- *J. Grønlund: *Skoleefterretninger fra Roskilde lærde Skole.* 1842.
- *A. S. Viborg: *Fremstilling af Nordens Mythologie.* 1843. (Disp.)
- *Forelæsninger ved Kjøbenhavns Universitet i Sommerhalvaaret 1843. 4.
- *Samme paa Latin.
- *J. P. Mynster: *De momentis chronologicis in vita Jesu Christi disquisitio.* 1843. 4.

- *Molbedy: Historisk Tidsskrift, 4de Bind 1ste H. 1813.
- *Stephani Thesaurus, Vol. V, 2 og Vol. VI, 2.
- *S. S. J. Estrup: Tygestrup, som det var og som det er. 1838.
- *Budget for Aaret 1813. 4.
- *Regnskabsoversigt for Aaret 1811 over samtlige Statsindtægter og Udgifter. 1813. 4.
- *C. T. Zumpt: Annales veterum regnorum et populorum, imprimis Romanorum. 1819, 4.
- *Brøders latinste Grammatik, oversat af Sverdrup. 1801.
- *Samme med Tillæg ved S. C. Olsen. 1827.
- *J. J. G. Schellers Ausführliche lateinische Sprachlehre. 4. Aufl. 1803.
- *Æschylos's Agamemnon, metrisk oversat af P. C. Brøndsted. 1812.
- *S. C. Peterfen: Om den Aristoteliske Poetik. 1819.
- Platonis Libri octo. Scholarum.
- *Titus Livius ed. Stroth et Doering. Vol. 1—2. 1796.
- *Ovidii Metamorphoseon Chrestomatia, cur. H. V. Brorson. 1802.
- *F. S. Feldbausch: Ovidii Metamorphosés, nach Vossens Auswahl. 1836.
- *J. Baden: Opuscula Latina. 1793.
- Orationes, in Rectoratu academico habitæ. 1799.
- *Fr. J. Bastii Epistola critica super Antonio Liberali, Parthenio et Aristæneto, e lingua Gallica in Latinam versa a C. H. Diedeburg. 1809.
- *B. Thorlacius: Populære Aufsatze das Griechische, Römische und Nordische Alterthum betreffend; übers. v. L. C. Sander. 1812.
- C. Bernhards Noveller. 2det Udg. 1811—13.
- C. S. Allen: Haandbog i Fædrelandets Historie, 2den Udgave. 1812.
- Sammes Lærebog i Danmarks Historie til Skolebrug. 1813.
- C. J. Lénström: Svensk Læsebog med Grammatik og Ordbog. 1813.
- L. J. L. Almqvist: Svensk Retstavningslære, oversat efter 6te Udgave af V. Busch. 1813.
- Journal for Literatur og Kunst, udgivet af et Selskab, redigeret af K. S. Viborg og Ch. Juul. 1ste og 2det Bind. 1813.
- Fr. M. Bugge: Det offentlige Skolevæsens Forsatning i adskillige tydske Stater. 3 Bind. 1839.
- *Fr. Barfod: Braga og Idun. 5te B. 1ste H. 1812.
- L. Moltke: Skandinaviske Folketalender for 1813 og 1814.

- S. P. Gølfst: Ude og Hjemme. 1813.
- S. C. Andersen: En Digters Bazar. 1812.
- For Literatur og Kritik, et Hjerdingaarskrift udg. af Jyens Stifts litteraire Selskab. 1—4 H. 1813.
- A. Thiers: Den franske Revolutions Historie, oversf. efter 15de Udgave af S. C. Rosen. 1842—43. 5 Bd.
- Lithographier til samme. 1ste H. 1813.
- J. N. Madvig: Poetarum aliquot Latinorum carmina selecta. 1813.
- Dansk Bibliographie. 1—15 Hefte. 1813.
- Schneiders Griechisch-Deutsches Wörterbuch. 3 Bd.
- *Orion, historisk Kvartalsskrift, redigeret af T. N. Becker. 1ste B. 1813.
- *Schouvs og Eschrichts Afbildninger af Dyr og Planter. 8—10 H. 1812—13.
- *Beckers Verdenshistorie ved Kiise. 4—8 Bind.
- P. Larsen: Dansk Sproglære. 1812.
- D. Pontoppidans Reise til Sydamerika. 1811.
- *C. E. Scharling: Paastanden om den christelige Kirkes Ebionitisme gjennem de to første Aarhundreder, historisk og kritisk oplyst. (Universitetsprogram). 1813. 4.
- *Algreen Using: De abrogatione juris potioris, chirographariis creditoribus præ creditoribus sine chirographis in bonis debitorum competentis. Universitetsprogram. 1813. 4.
- *Forelæsninger ved Kjøbenhavns Universitet i Vintersemesteret 1813. Paa Dansk og paa Latin. 4.
- S. P. Gølfst: Dansk Læsebog, 2den Afdeling. Den poetiske Deel. 2den Udgave. 1813.
- P. C. Berg: De første Grunde i den almindelige Mathematik. 2den Udgave. 1810.
- Samme: Ledetraad ved den første geometriske Underviisning. 1812.
- J. N. Meyer: Dansk Grammatik til Brug for Skoler. 1813.
- P. Sjørt: Tydsk Grammatik, 4de Udgave. 1812.
- Samme: Kortfattet tydsk Sproglære.
- *Mansfas Kort over Norrøysland.
- *Examenslister til Examen Artium 1813.
- *Dito til Anden Examen.
- *C. E. Scharling: Tale ved Universitetsfesten i Anledning af Kongens Fødselsdag. 1813.
- *Sammes Tale ved Immatriculationen af 131 academiske Borgere den 21de October 1813.
- Arnesens Græske Lexicon. 1830.

- J. E. Sundrup:** Skolecalender. 1813.
- K. J. S. Henriksen:** Opgaver til Oversættelse fra Latin paa Dansk. 1839.
- Herodots Historie,** oversat af J. Borch, udgivet af **J. E. Sundrup.** 1839.
- Vigfus Erichsen:** Geistlig Stat. 3die Udgave, 1811. 1.
- G. S. S. Rung:** Lydst Læsebog for Børn. 2den Udgave. 1811.
- J. L. Rohmann:** Skildringer af den danske Historie. 1811.
- S. P. Solst:** Frihed og Fædreland. 1811.
- Pasow:** Griechisch-Deutsches Wörterbuch. 2 Bd.
- ***K. C. Nielsen:** Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Aarhus Realskole i Mai 1813, samt Skolefesterretninger for 1812-43.
- ***D. A. Vorgen:** Esterretninger om det von Bestenke Institut for Skoleaaret 1842-43.
- ***M. Hammerich:** Esterretninger om Borgerdydsskolen paa Christianshavn i Skoleaaret 1842-43.
- ***E. S. Bojesen:** Indbydelseskrift til Sorø Academies Skoles aarlige Hovedexamen i Juli 1813: 1) De tonis s. harmoniis Græcorum commentatio og 2) Skolefesterretninger fra den 3die Martz til Slutningen af Juli d. A.
- ***J. Jonsen:** Program fra Besselskole Skole til Examen i Mai 1813.
- ***S. P. Selmer:** Kjøbenhavns Universitets Aarbog for 1812.
- ***Chr. Trojel:** Om den rette Orden, hvori Sprog bør læres i de lærde Skoler i Danmark; samt Skolefesterretninger af Rector Flemmer. 1813.
- ***C. D. Elberling:** Anmærkninger til Qv. Horatius Flaccus's første Brev i første Bog; samt Skolefesterretninger. 1813.
- ***L. T. S. Ravn:** Ideer til det lærde Skolevæsens Reorganisation; samt Skolefesterretninger af Bohr. 1813.
- ***K. J. S. Henriksen:** Om Schedographien i de Byzantinske Skoler. Indbydelseskrift til Høitideligheden (i Anledning af Rectors Indsættelse) ved Odense Cathedralsskole den 13de October 1813.
- ***Chr. S. Bjerring:** Plan og Methode for Underviisningen i Mathematik ved de lærde Skoler; samt Skolefesterretninger af Professor Tauber. 1813.
- ***N. S. Vesenberg:** Emendationes M. T. Ciceronis Tusculanarum disputationum; samt Skolefesterretninger af Rector Ingerslev. 1813.
- ***J. E. Sundrup:** Realexicon over de Homeriske Digte, 2det Hæfte; samt Skolefesterretninger af Rector Vorgen. 1813.

- *J. Kögind: Om Afhandlingen i de lærde Skolers Indbydelseskrifter; samt Skoleefterretninger af Blache. 1813.
- *P. N. Thorup: Blandede Efterretninger angaaende Ribe Cathedral-skole, Ide Fortsættelse; samt Skoleefterretninger. 1813.
- *S. N. J. Bloch: Bidrag til Noeskilde Domskoles Historie, 2det Hefte; samt Skoleefterretninger. 1813. 4.
- *N. L. Nissen: Revision af og Overblik over de forskjellige om samlet Formiddag-Skoletid offentlig fremsatte Meninger; samt Skoleefterretninger. 1813.
- *Indbydelseskrift til den off. Examen i Vordingborg lærde Skole: 1) J. P. Mynsters Tale ved Rectors Indsættelse sammesteds, og 2) Skoleefterretninger af Rector Fr. Lange. 1813.
- *Indbydelseskrift til den off. Examen i Nykjøbing lærde Skole: 1) Forsøg til at oversætte Ordene i P. E. Müllers Synonymik, og 2) Skoleefterretninger af Rector Rosendahl. 1813.
- *J. Sæptorph: 1) Katalog over Odense Cathedralskoles Bibliothek. 2) Skoleefterretninger. 1813.
- *Müllern: Samling af danske Ord, som kunne tilføies Professore Molbechs danske Ordbog, 1ste Hefte; samt Skoleefterretninger fra Horsens lærde Skole. 1813.
- Napoleon og den store Armeé af Saint Gilaire. 1—8 Hefte.

1844.

(Nedenstaaende Fortegnelse angiver Bibliothekets Tilvært siden min Embedstiltrædelse).

1. Theologiske Videnskaber.

Wilke: Clavis Novi Testamenti.

Winer: Biblisches Realwörterbuch. 1 & 2 Th.

Stier: Die Reden des Herrn Jesu. 1—2.

D. Valenti: Die Parabeln des Herrn. 2 B.

Sackreuter: Christliche Religions- und Kirchengeschichte. 2 B.

Sarles: Christliche Ethik.

2. Græsk og Romersk Philologie.

Pape: Handwörterbuch der Griechischen Sprache. 3 B.

Corpus Grammaticorum Latinorum ed. Lindemann. Vol. 1 & 2.

Cicero. de Officiis libri tres ed. C. T. Zumpt. 1838.

— — — in usum scholarum ed. C. T. Zumpt. 1837.

- Ciceronis orationum Verrinarum libri 7 rec. et expl. *C. T. Zumpt*.
Berol. 1831.
- Id. lib. in usum scholl. 8 Exemplarer (til cursivist læsning).
- Ciceronis orationes pro Ligario, Deiotaro, Archia poeta; mit An-
merkungen von *Beneke*. Leipz. 1838.
- Ciceronis oratio de imperio Pompeii ed. *Beneke*.
— — pro Cluentio ed. *Clasen*.
— — pro Milone ed. *J. C. Orelli*. Lips. 1826.
— — pro Plancio ed. *Wunder*. Lips. 1830.
- Cicero de Legibus ed. *Bake*. Lugd. Bat. 1842.
- Horatii opera cum famil. interp. ed. *J. C. Orelli*.
- T. Livii Rerum Romanarum ab urbe condita libri ed. ab *C. F.*
Alschefski. Vol. 1 & 2. Berol. 1841 sqq.
- Ovidii Fasti zum Schulgebrauch v. *Conrad*. Leipz. 1844.
— *Metamorphos.* ed. *Loers*.
- Oratores Attici recogn. *Baier et Sauppe*. Zürich 1840.
- Aeschyli Tragoediae ed. *Klausen*. Vol. I, 1 & 2. 1833—35.
- Poetae Lyrici Graeci ed. *Th. Bergk*.
- Euripidis Tragoediae ed. *Pflugk*. I, 1—4, II, 1—4.
- Sophoclis Tragoediae ed. *Wunder*. I, 1—4, II, 3.
- Herodoti opera ed. *J. C. Bähr*. 4. voll.;
- Curtius de gestis Alex. magni libri octo. Mit kritischen und er-
klärenden Anmerkungen von *J. Mützell*. 1—2.
- Curtius de rebus gestis Alexandri magni ed. *Linemann*. (6 Expl.
til cursivist læsning).

-
- Nägelsbach**: Homerische Theologie.
— Anmerkungen zu Homers Ilias, 1 und 2 Buch.
- Wachsmuth**: Hellenische Alterthumskunde. 2te Ausg., 1—8 B.
- K. O. Müller**: Geschichte der Griechischen Litteratur. 2 B.
— Prolegomena zu einer wissenschaftlichen Mythologie.
— und *Osterley*: Denkmäler der alten Kunst.
I, 1—5. II, 1 & 2.
- Sirt**: Geschichte der bildenden Künste.
- J. Thiersch**: Epochen der bildenden Kunst.
- Tregder**: Gräff Formlare. 1844.
- W. Becker**: Chariktes, Bilder griechischer Sitten.
— Handbuch der Römischen Alterthümer. 1 Th.
— Die Römische Topographie in Rom.
- Jacoby**: Mythologisches Wörterbuch. 2 B.

Geppert: Die Heroen der Griechen und Römer.
 Realencyclopädie der classischen Alterthumswissenschaft, herausg.
 von Pauly. 1—50 H.

Wöeckh: Metrologische Untersuchungen.

Mureti variae lectiones ed. Kraft.

— epistolæ præfationes et orationes ed. Kraft.

Ernesti opuscula philologica.

Rhunkenii orationes, dissertationes epistolæ ed. Friedemann. 2 Bd.

Bernhardy: Grundriß der Römischen Litteratur.

— — — Griechischen Litteratur. 1ster Th.

J. Cæsar ed. Whitte. Haun. 1814.

*Stephani Thesaurus Linguae Græcæ. Vol. V, 1.

3. Historie.

Guizot histoire de la civilisation en Europe.

K. O. Müller: Geschichte Hellenischer Stämme und Städte. 3 B.

— Die Etrusker. 2 B.

Peter: Zeittafeln der Griechischen Geschichte.

Drumann: Geschichte Roms in seinem Uebergange von der republikanischen zu der monarchischen Verfassung. 1—5 Th. Königsberg 1838—41.

Zeuss Die Deutschen und die Nachbarstämme.

Kottek: Geschichte der neuesten Zeit.

Sporrschill: Geschichte der Kreuzzüge.

Segel: Philosophie der Geschichte.

Kruse: Historischer Atlas.

Kaumer: Geschichte Europas seit dem Ende des 15ten Jahrhunderts.
 7 B.

— Geschichte der Hohenstaufen. 6 Bind.

Droysen: Geschichte Alexanders des Großen.

— — des Hellenismus. 2 B.

Körtum: Römische Geschichte.

Dahlmann: Geschichte Dänemarks. 1—3 Bd.

*Weckers Verdenshistorie udg. af Loebell, oversat af Riise. 9. Bds.
 1—8 H., 10. Bds. 1—4 H.

Thiers den Franste Revolutions Historie, 23de, 24de, 25de og 26de H.
 Napoleon Bonaparte og den store Armee af de Saint Hilaire,
 oversat af S. P. Solst. 1811. 9—16 H.

4. Geographie, Topographie, Statistik o. d.

*Budget for 1811.

*Finantsregnskab for 1812.

Den nye Matriful for Fordeienomme i Danmark. 1811.

Ukert: Geographie der Griechen und Römer. I—III, 1.

Lüdde: Die Methodik der Erdkunde.

Cannabich: Hülfsbuch beim Unterrichts in der Geographie. 3 Bd.

Merleker: Lehrbuch der comparativen Geographie. I—IV, 2.

5. Nære Sprog og Litteraturer.

Gervinus: Handbuch der Geschichte der poetischen Nationallitteratur der Deutschen.

Grimm: Deutsche Grammatik herausgegeben von Eifelin.

Wackernagel: Altdeutsches Lesebuch.

Becker: Ausführliche Deutsche Grammatik.

*Erslew: Danst Forfatterlexicon. 6 S.

Oehlenschlägers Tragoedier, 2de Bind.

6. Philosophie, Methodik, Pædagogik og Underviisningsvæsen.

Ritter: Geschichte der Philosophie. 1—6 Th.

Ritter et Preller: Historia philosophiæ Græco-Romanæ. Ed. Preller.

Pædagogische Realencyclopædie von Zergang.

Serzog: Stoff zu stilistisken Uebungen.

Kletke: Musterbuch Deutscher Aufsätze.

Kammer: Geschichte der Pædagogik. 2 B.

Seigel: Geschichte der Philosophie. 3 B.

Clausen: Om Bestyrelse af Kirke og Skole i Danmark.

Monrad: Om Skolevæsenets Ordning i flere protestantiske Stater.

1ste Heste.

7. Naturvidenskaber, Mathematisk o. d.

*Schouw og Eschricht: Afbildninger af Dyr og Planter. 11 S.

8. Tidsskrifter, Disputatser, Programmer og andre Veilighedskrifter.

Journal for Litteratur og Kunst, udg. af et Selskab. 5te og 6te S. 1811.

*Molbed: Historisk Tidsskrift. IV. B. 2. S. og V. B. 1. S.

*Stilling: Den moderne Atheisme (Disp.). 1811.

*A. S. Ørsted: De regionibus marinis (Disp.). 1811.

- *De iure ecclesiarum in Islandia ante reformationem ser. *Petur Petursson* (Disp.) 1811.
- **Orion*, Historisk Qvartalskrift af *T. Becker*. 2. Bds. 1. H.
 For Litteratur og Kritik. Et Qvartalskrift udgivet af Dyens litteraire
 Selskab. II, 1. og 2. H.
- Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Realskolen i Aarhus.
 Af Rector *K. Nielsen*. 1811.
- Efterretninger om Borgerdydskolen i Kjøbenhavn af *Bartholin*
 og *Stilling*. 1811.
- Bidrag til Fortolningen af *Aristoteles's* Bøger om Staten; Efterretninger
 om Sorøe Akademies Skole. Af Prof. Dr. *Doiesen*. 1811.
- Om det Engelske Conjugationsystem. Af Professor *P. Sjort*.
 (Program). 1811.
- Forelæsninger ved Kjøbenhavns Universitet og den polytechniske Lære-
 anstalt i Sommersemestret 1811.
- Id. lib. Latine.
- Charakterliste ved Examen Artium i December 1811.

Fra næste Skoleaars Begyndelse vil ved denne Skole blive oprettet et Moerskabsbibliothek for Disciplene, saadant som samme nu findes ved de fleste Skoler. Det vil, foruden et efterhaanden forøget Udvalg af gode Romaner, Digte, Skuespil og andre egentlige Moerskabsbøger, indeholde endee andre Skrifter af tillige belærende Indhold, især henhørende til Historien og Beskrivelser over fremmede Folk og Lande: dernæst vil det give Disciplene Leilighed til at kjende det Vigtigste og Interessanteste af den fædrelandske skjenne Litteratur, og i den Henseende i Forening med det egentlige Skolebibliothek yde den fornødne Understøttelse for den Underviisning i den Danske Litteraturs Historie, som vil blive meddeelt i Skolens øverste Klasse, og som, for at bære den rette Frugt, vil udkræve, at Disciplene have Leilighed til at blive bekendte med de Forfattere, over hvilke de høre Foredrag. Enhver deeltagende Discipel (og jeg haaber, at de allerfleste Disciple vilde deeltage) be-

taler et aarligt Contingent af 1 Rbd.; til den første Oprettelse kan ventes en Understøttelse een Gang for alle betalt af Skolens Kasse. Udlaant vil blive besørget af mig i Forening med en eller flere af Skolens Lærere, som jeg dertil haaber at formaae, og finde Sted een Gang ugentligen, i Almindelighed Loverdag Eftermiddag. Vi ville naturligtviis bestræbe os for, at enhver Discipel erholder saadanne Bøger, som passe for hans Alder og Udviklingstrin: ogsaa vil det saavidt muligt blive paaseet, at Ungen misbruger denne nyttige Indretning til deraf at tage Anledning til at forsømme sine Lectier, ligesom man vil være opmærksom paa, at Ungen hengiver sig til en eensidig og skadelig Læsning af lutter Romaner (af hvilke i det Hele kun enkelte, især Coopers, W. Scotts og Jungemanns, ville komme i de yngre Disciples Hænder), men lader samme afveje med Læsning af Bøger, hvis Indhold er alvorligere og mere belærende. Skolens egentlige Bibliothek indeholder endeel Bøger, som ere passende til at indlemmes i dette Moerskabsbibliothek, hvilket iøvrigt ligeledes bliver Skolens Eiendom og er at betragte som en egen Afdeling af sammes Bibliothek. Disse Bøger ville derfor blive opstillede imellem Moerskabsbibliothekets Bøger og udlaaante tilligemed disse. I Skolefesterretningerne for næste Aar vil blive meddeelt en Ferteegnelse over de Skrifter, hvoraf Moerskabsbibliotheket da bestaaer.

Stipendierne ved Kolding Skole ere heist ubetydelige: den hele Sum, som kan uddeles, er 39 Rbd. aarligen, hvortil Skolens Kasse, for at afrunde Summen, tilskyder 1 Rbd. Beneficierne have i indeværende Skoleaar været saaledes fordeelte:

I. Stipendium af 20 Rbd.

17. P. Petersen, Alt at oplægge.

II. Stipendium af 10 Rbd.

1. P. Kragh	} Alt at oplægge.
2. M. C. L. Poulsen	

III. Fri Underviisning.

1. S. G. S. Grønlund. 2. P. K. Blichert. 3. J. L. D. Strarup. 4. B. S. E. Møller (er nu udgaaet af Skolen). 5. A. E. L. Eising. 6. C. F. Carlsen (for de tre første Quartaler). 7. J. L. Sprechler. 8. O. C. D. Walthers. 9. S. K. D. Kragerop. 10. J. A. C. Bryndum. 11. D. A. Grønlund. 12. G. P. S. Bryndum: i de to sidste Quartaler desuden: 13. A. Ingerslev og 14. S. Ingerslev.

Efterat jeg her har stræbt at give en Oversigt over Skolens Tilstand og Virksomhed i indværende Skoleaar, skal jeg gaae over til at meddele saa Meget, som Omstændighederne for Diebliffet tillade, angaaende den forandrede Organisation, som Skolen nu vil erholde, og angaaende den Plan, hvorefter Underviisningen for det Første vil blive meddeelt. Det vil af det Folgende sees, at det næste Skoleaar i flere Henseender endnu vil blive at betragte som et Overgangsbaar, især fordi Skolen ikke i samme vil erholde alle sine Klasser; dog vil Underviisningen i de Klasser, der haves, blive meddeelt i alt Væsentligt efter den Plan, som kan antages definitivt at ville blive den gjeldende for Skolen.

Det vil være de fleste Læsere af disse Blade bekendt, at allerede i flere Aar forskjellige Reformer ved de lærde Skoler have været baade af de sagkyndigste Mand i forskjellige Stillinger offentlig omtalte som paatrængende nødvendige, og af Skolernes Overbestyrelse været gjorte

til Gjenstand for Dverbeielser og Forhandlinger. Iblant disse Reformer ere to Foranstaltninger, der af saa godt som Alle ere blevene stærkt anbefalede og tilraadede, nemlig en Udvidelse af de lærde Skoler ud over det Maal, som hidtil har været dem foresat, derved, at den nu til det første academiske Cursus henlagte Fortsættelse af den almindelige forberedende Underviisning, hvilken Skolen meddeeler, henlægges fra Universitetet til Skolen, hvis Cursus derfor maatte forlænges med 1 Aar, og at Afgangsexamen afholdes ved Skolen selv, saaledes at samme træder istedetfor Ex. Artium og idetmindste den første Halvdeel af 2den Examen. Hvad den første Forandring angaaer, da har jeg derom sagt mine Tanker i mit Skrift om det lærde Skolevæsen S. 367 ff.: det synes uimodsigeligt, at en Underviisning, der er en Fortsættelse af en foregaaende, ikke bør, saaledes som nu, adskilles fra samme ved en saa betydelig Kluft, som den Dvergangen fra Skolen til Universitetet lægger imellem begge, men derimod slutte sig til samme som den sidste Deel af det organisk forbundne Hele, som de begge tilsammen skulle udgjøre, hvorved en indre Sammenhæng og en Planmæssighed kan frembringes, som nu maa savnes, allerede fordi den academiske Underviisning, ved hvilken intet specielt Hensyn til de Enkeltes særegne Tarv kan tages, umuligen kan være lige godt passende for de forskjellige Skolers ofte temmelig forskjellige underviste Disciple. At ved Afgangsexamens Afholdelse af Skolens egne Lærere, naturligviis under paalidelig og omhyggelig Control fra Statens Side, Proven kan blive grundigere og paalideligere end den er ved den nuværende Examen Artium, anseer jeg for utvivlsomt. Men endnu vigtigere er det maaskee, at begge de nævnte Forandringer i Forening efter min Dverbeviisning ville bevirke, at Underviisningen i Skolerne kan

erholde væsentlige Forbedringer. Naade vil den Omstændighed, at den hele forberedende Underviisning nu skal meddeles ved Skolen selv, og at denne ikke længere skal overlade Guldendelsen af samme til Universitetet, sætte Skolen i Stand til at lægge for sin egen Virksomhed en ikke blot mere omfattende men ogsaa sikkrere og consequentere Plan*); og Provens Afholdelse af Skolens egne Lærere vil, naar de Modificationer i samme foretages, hvilke idetmindste for en Deel ere betingede heraf, bevirke, at Underviisningen selv kan faae et friere og derved til sin egentlige Bestemmelse mere svarende Præg. Thi den ængstelige gjentagne Indprenten af sammes hele Detail, hvilken de nuværende Forhold næsten gjøre til en Nødvendighed, skulde nu opheve i den Grad at være dette, hvorimod Underviisningen mere umiddelbart skulde stræbe at føre den Unge til en sand og selvstændig Tilseelse af Kundskaben, og efterhaanden at meddele ham Evne til at arbejde paa egen Haand; Proven skulde, som det ofte er sagt, mindre gaae ud paa Undersegelse af den Sikkerhed, med hvilken den unge Studerende har lært det i Skolen Gjemmenaaede og Foredragene, end paa den almindelige Aandsmodenhed, han derved har erhvervet, og paa den Dygtighed, han, navnlig i Sprogunderviisningen, har i Skolen vunden til at læse paa egen Haand med tilberlig Nytte. Blandt de Midler, hvorved de antydede Forbedringer i Underviisningen efter min Mening skulde fremmes, skal jeg her indskrænke mig til at nævne Indførelsen af en friere emfornst Læsning, ved Siden af

*) I nogle Fag, navnlig de levende Sprog, hvori ingen fortsat Underviisning gives i det første academiske Aar, vil herved ligesom stee et Tillæg: Disciplene ville nu kunne føres til med nogenlunde Sikkerhed at skrive fransk og især Tydsk og erholde noget Bekendtskab til Litteraturen.

den statariske, i større Omfang end hidtil, samt af friere extemporale Dvælses; dernæst, ved Afgangs-examen (hvilken stedse ogsaa vil udøve nogen Indflydelse paa de øvrige Skoleexamina), Udvidelse af den skriftlige Prove, hvilken en betydelig Bægt ved Bedømmelsen maatte tillægges, og mundtlig Prove i ikke læste Afsnit eller Forfattere ved Siden af Proven i det Læste (Omfanget af det, der som saadant skulde „opgives“, kunde formodentligen indskrænktes noget). En anden vigtig Forbedring i Skolernes Organisation, hvilken ferresten ikke staaer i Forbindelse med den hidtil omhandlede Udvidelse, men som dog er maaskee endnu mere nødvendig, er Indretningen af litter eller før det Meste eenaarige Klasser istedetfor de toaarige, som efter de hidtil gjældende Anordninger skulde findes i vore lærde Skoler. Det er oversflødig her at eftervise de Ulemper og den standsende og hindrende Indflydelse, som det i de nederste og mellemste Klasser udover, naar man i en Klasse har to Afdelinger, som staae paa et ofte temmelig forskjelligt Trin i Kundskab og Modenhed, og som derfor endog tildeels maae have forskjellige Lectier: derimod bør det ikke lades ubemærket, at denne Forbedring allerede er, fuldstændigen eller i det Væsentlige, indført i adskillige af de større Skoler i Landet (fuldstændigen i Metropolitanskolen, Frederiksborg, Næstved, Odense Skole, for en Deel i Viborg, Aarhus og maaskee flere Skoler).

Ved kongelig Resolution af 10de Februar d. A. blev det bestemt, at den ovenfor nævnte Udvidelse skulde „foreløbigen til en Prove *) foretages ved Metropolitanskolen,

*) Jeg for min Deel har altid antaget, at ved dette Udtryk er meent en Prøve af den Maade, hvorpaa Planen udførtes, saa at man, forend man indførte samme Forandring ved alle Skoler, vilde i Henseende til Udførelsen og Indretningen af det Enkelte benytte

Odense og Kolding Skole, samt at derfor en Afgangsexamen skulde indrettes ved disse Skoler, som traadte istedetfor Examen Artium og Anden Examens Iste Prove, og som skulde afholdes ved Skolen selv af dennes egne Lærere under fornøden Control. Motiverne til denne allerhøieste Resolution og de Grunde, der have bestemt Valget af de tre ovenfor nævned Skoler, findes i Collegialtidenden for dette Aar Nr. 8. Det blev endvidere aller-naadigst paalagt Directionen for Universitetet og de lærde Skoler at indkomme med et detailleret Forslag til disse Skolers Underviisningsplan og nærmere Indretning overhovedet; i hvilken Anledning Directionen paalagde Rectorerne for de udvidede Skoler at indsende til Samme Betænkning angaaende de nævnte Gjenstande. Saavel af Prof. Henrichsen som af mig blev imidlertid, endnu forend vi indsendte hver sin særskilte Betænkning, for Directionen fremført det Ønske, at vi i Forening med Rector Borgen kunde mundtlig forhandle og drøfte de vigtige Spørgsmaal, som herved kom under Overveelse, og derefter, idet vi ikke tvivlede paa, at vi vilde komme til en saadan Enighed og Overensstemmelse i alt Væsentligt, at Intet derfor blev til Hinder, indgive til Directionen et fælleds Forslag til de udvidede Skolers Organisation, Afgangsexamens Indretning m. M., hvilket vi da kunde mundtlig foredrage for Directionen. Vi antog, at paa denne Maade Sagen vilde kunne af os blive baade hurtigere og grundigere drøftet, end om den kun blev skriftlig behandlet, imedens det maatte anses ønskeligt, at vi kom til saamegen Over-

de ved hine tre Skoler imidlertid vundne Erfaringer. At dermed skulde være meent, at man vilde forsøge Forandringen i sig selv og muligens vende tilbage til den ældre Indretning, kan jeg ikke antage.

censstemmelse i det Væsentlige som muligt var. Da Directionen ogsaa fra sin Side ansaae en saadan mundtlig Forhandling for ønskelig, blev samme afholdt af os i Kjøbenhavn i Midten af Mai Maaned, hvorefter vi den 20de Mai indsendte til Directionen et fælleds Forslag, i hvilket der kun var et Par Puncter, hvorom ikke en fuldstændig Enighed var tilveiebragt.

Et af de vigtigste Spørgsmaal i Henseende til de udvidede Skolers Indretning, angaaende hvilket den kongelige Resolution Intet nærmere bestemmer, er om disse Skolers Forhold til Anden Examen's anden Deel, den saakaldte filosofiske Examen: om nemlig denne skal vedblive som hidtil, og de Studerende altsaa efter Overgangen til Universitetet være forpligtede til i et halvt Aar at høre de samme Forelæsninger som hidtil over Philosophie, Physik og Astronomie, eller om en Forandring skal skee, navnlig om ikke, hvilket jeg for min Deel antager og som af Andre baade her og nu er foreslaaet, de filosofiske Discipliner bør forblive ved Universitetet, men saaledes, at de Studerende høre Forelæsninger derover ved Siden af deres Embedsstudium, og kunne underkaste sig Prover deri naar de ville, kun for Embedsexamen; at Physik henlægges til Skolerne, og at Astronomie ganske bortfalder, men derimod nogen udvidet Underviisning i den „mathematisk Geographie“ meddeles i Skolens øverste Klasse. Det er klart, at saalænge herom ingen Bestemmelse er tagen, kan en fuldstændig Underviisningsplan ikke lægges for disse Skoler, navnlig ikke for deres øverste eller Afgangsklasse. Da det saavel med Hensyn til de til Dimissionen i dette Efteraar aspirerende Disciple, hvem Valget endnu stod aabent enten at afgaae til Universitetet eller at udgjøre Skolens øverste Klasse, og paa hvis Beslutning i denne Henseende

de Bestemmelser, som angaaende denne Gjenstand maatte bliuue truene, kunde antages at ville udeve Indflydelse *), som fer at kunne udkaste en Plan for Skolens Virksomhed overhovedet i det næste Aar, var nødvendigt at erholde angaaende dette og flere Puncter saamegen Visshed som muligt, henvendte jeg, ligesom mine tvende Colleger, mig med Spørgsmaal desangaaende til Directionen. I denne Anledning indlob fra Samme udenstaaende Resolution af 20de Juli, hvilken jeg, som et Actstykke, der fastsætter adskillige vigtige Bestemmelser angaaende disse Skoler, og som derfor kan antages at ville interessere Mange, her fuldstændigen lader aftrykke, hvorhos jeg ledsager samme med nogle Oplysninger og Bemærkninger.

„I Skrivelse af 20de Mai sidstl. har Hr. Rectoren, i Forening med Professor Henrichsen og Rector Borgen, fremsendt Udkast til en Underviisningsplan for de udvidede lærde Skoler, samt til Indretningen af den Afgangsexamen, som ved bemeldte Skoler vil blive at afholde m. v., idet d'Herr. have yttret, at, dersom alle vedkommende Anliggender kunde ordnes saa betimeligt, at Skolerne allerede i indeværende Sommer kunde forberede en Underviisning overeensstemmende med den udvidede Plan for deres Virksomhed, vilde en Afgangsexamen muligen kunne afholdes første Gang i Aaret 1845; dog at formeentligen enkelte

*) Da man, som det af Directionens Resolution vil sees, ikke har kunnet give disse Disciple nogen Bestemmelse i den nævnte Henseende, er Virkningen deraf bleven den, som kunde ventes, at samme — hvilket de forresten i denne Skole i ethvert Tilfælde synes at ville have gjort — have valgt at dimitteres til Universitetet, hvilket man ogsaa under disse Omstændigheder efter min Mening selv maatte ønske. I ingen af de tre Skoler vil saaledes, saavidt jeg veed, nogen Afgangsklasse blive oprettet i næste Aar.

Modificationer ved den første, og maaskee ved den anden Afholdelse af denne Examen vilde blive nødvendige.

Da Directionen, med Hensyn til de lærde Skolers Forhold til Universitetet, og navnlig under Forudsætning af at Examen Artium ophæves og afløses af en Afgangsexamen ved selve Skolen, maa ansee det for mundgaelig nødvendigt, at Consistorium høres forinden endelig Bestemmelse tages, dels om de Læregjenstande, der skulle optages i Skolerne, forsaavidt som herom kan være Tvivl, og om det Omfang hvori, og tildeels Maaden hvorpaa, de skulle læres, dels om Afgangsexamens Indretning og den Control, som derved skal etableres, kan Directionen ikke nu hverken selv tage nogen Bestemmelse eller allerunderdanigst foredrage Sagen til allerhøieste Afgjørelse, med Hensyn til hvorvidt eller i hvilket Omfang Naturlære, Astronomie, Philosophie og Engelsk bør optages i de indviede Skolers Underviisningsplan, samt med Hensyn til flere andre med denne Plan i Forbindelse staaende Spørgsmaale saavel som til Afgangsexamens Indretning; men, da Directionen under Dags Dato har angaaende disse Puncter tilskrevet Consistorium, og paalagt Samme saavidt muligt at paasthynde sit Svar, kan den ikke paatvivle, at den fuldkommen betimeligt vil kunne meddele d'Hr. det Fornødne med Hensyn til den Afgangsexamen, der første Gang bliver at afholde.

Hvad derimod de øvrige af d'Hr. fremsatte Forslag angaaer, vil Directionen, som dertil ved mundtlig allerhøieste Resolution er allernaadigst bemyndiget, herved have foreløbigen bestemt følgende Puncter:

1. I Henseende til Disciplenes Optagelse, at den nu gjeldende Bestemmelse angaaende Alderen vedbliver; at der, foruden det ved Forordningen 7de Novbr. 1809 § 63, foreskrevne, bør fordres nogen Øvelse i at skrive Daust uden alt for mange orthographiske Feil, og at Aspiranterne overhovedet ere saaledes bekjendte med dette Sprog, at de kunne nytte Underviisningen.

2. At Skolernes Underviisningscursus beregnes paa 8 Aar, forderlte paa 7 Klasser, hvoraf den næstøverste er toaarig, de andre ectaarige;
3. At Underviisningens Form bliver den samme i den overste som i de andre Klasser, saa at Fagene doceres ikke som Forelæsninger, men som Pensaa, og Underviisningen her, skjendt mere videnskabelig, slutter sig aldeles til den foregaaende.
4. At der foruden Hovedexamen, der bliver at afholde i Slutningen af Juli, kun holdes en Halvaarsexamen i Slutningen af Februar Maaned;
5. At Sommerferien gives i hele August Maaned, og et nyt Skoleaar begyndes den 1ste September.

Directionen har derhos Intet imod, at den i de indgivne Forslag under Nr. 4 Lit. a til n antydede Plan for Underviisningen i de enkelte Discipliner forelobigen lægges til Grund; hvorved man dog maa gjøre opmærksom paa, at, ligesom Directionen maa forbeholde sig i Almindelighed at bestemme de Modificationer med Hensyn til Omfanget, hvori de enkelte Discipliner skulle læres, hvortil der muligen maatte findes Anledning, naar den derom har modtaget ovennævnte Betænkning fra Universitetet, saaledes vil for det første Engelsk og Naturlære ikke være at optage blandt de Discipliner, som nødvendigen skulle læres, og ligesaalidt Astronomie, uden forsaavidt angaaer de enkelte ganske almindelige Bemærkninger, som det kunde findes passende at meddele ved Underviisningen i den saakaldte mathematisk Geographie."

Det Tillæg, som her er skeet til de Fordringer, der skulle gjøres for Optagelsen i Skolen, er overeensstemmende med det, som Statutterne for Soroe Academies Skole fastsatte. Det er ogsaa uimodsigeligt, at herved ikke er forlangt for Meget: thi de Fordringer, som efter Anordningen skulle gjøres („at de kunne læse Dansk og Latinsk Skrift

med Færdighed og at de i Regning ere bekjendte med de fire Species¹⁾), ere saa indskrænkede, at i vor Tid de fleste Børn med nogenlunde gode Erver, hvad enten de ere underviste privat eller i en forsvaerlig offentlig Skole, kunne opfylde disse Fordringer, naar de ere 8 Aar gamle. Dg-
saa har man vel i Birkeligheden allevegne fordret Mere eller Mindre udenfor det, Forordningen nævner, hvilket tildeels fremgaaer af det, som af Skoleesterretningerne sees at have været Gjenstand for Underviisningen i de nederste Klasser^{*)}).
Tumidlertid vil denne Sag efter min Mening dog i Praxis have nogen Vanskelighed, paa Grund af den mangelfulde Væfkenhed, som i Almindelighed den Underviisning har, der gaaer forud for Optagelsen i en lærd Skole. Derseu man fordrerde et vist Omfang lært af Historie, Geographie, Tydsk eller deslige, saa vilde man med Lethed erholde denne Fordring opfyldt: thi ved de fleste Børn i denne Alder er det just det Mislige, at de for tidligen komme til at lære alt Sligt, imedens det mangler dem paa sand Medenhed til at ferstaae hvad de læse, og fornemmeligen paa en saadan almindelig sproglig og grammatikalisk Ferdannelse ved Hjælp af Modersmaalet, som burde gaae forud for Underviisningen i fremmede Sprog, og paa hvilken Skolen skulde kunne bygge som paa sin rette Grundvold. Med Undtagelse af de Steder, hvor gode Skoler for Børn i den her omhandlede Alder maatte findes, er det saare vanskeligt for Forældre, selv om de, hvilket ikke er Tilfældet med alle, heri indsee hvad der er deres Børn i Sandhed tjenligt, at ferstaae Børnene denne Udvikling og Dannelselse — hvilken

¹⁾ Forordningen nævner saaledes, jeg skulde ferresten næsten troe ved en Forglemmelse, aldeles ikke, at Disciplene ved Optagelsen skulde kunne skrive: dog har neppe nogen Skole optaget Discipline, som slet ikke havde begyndt herpaa.

vigtigst kræver en langt større Ansigt og Umage fra Lærers Side end en Underviisning, som fornemmeligen gaaer ud paa at sysselsætte Hufvuddelen — paa en saadan Maade meddeelt, at de Fordringer, som Skolen burde kunne gjøre, derved virkelig ere opfyldte. Jeg antager saaledes, at Skolerne dog ikke ganske vilde kunne dispensere sig fra at meddele i den nederste Klasse Underviisning i de almindelige grammatikalste Grundbegreber, navnlig endog i Læren om den enkelte Sætning, ihvovvel man efter denne Bestemmelse egentligen skulde kunne forudsætte dem tilstrækkeligen bekendte. Men ved denne er dog det vundet, at Disciplene maae være bekendte med hine Gjenstande, om end dette Bekendtskab ved nærmere Undersøgelse findes ikke at være tilstrækkeligt, saa at det i Skolen bliver en Repetition og yderligere Indøvelse af en allerede meddeelt Underviisning, og at den, der er aldeles uden saadan Fordannelse saavel som uden nogen Øvelse i Orthographie, som altsaa ikke vilde kunne optages uden at standse og tilbageholde de øvrige Disciple, nu ogsaa efter en Anordnings Ord, ikke blot efter en Praxis, kan udelukkes.

Jeg har fra Begyndelsen beregnet de udvidede Skolers Cursus paa 9 Aar, fordeelte paa 5 eenaarige og 2 toaarige Klasser. Jeg antager ogsaa endnu, at saare mange Disciple vilde behøve 9 Aar for at gjennemgaae Skolen saaledes, at de kunne forlade samme med tilberelig Modenhed (og denne skulde nu, mere end hidtil, prøves og gjøre Udslaget ved Examen). Smidlertid erkjender jeg, at det vilde i Almindelighed være forbundet med større Vanskelighed at lade en Discipel gjennemgaae en toaarig Klasse i eet Aar — og dette maatte dog nødvendigen gøres de mere end almindeligen ferme og slittige Disciple ikke blot muligt men endog ikke altsædvanlig — end at lade nogle Di-

jeiple i en eller anden Klasse blive i to Aar istedetfor i eet: derfor er jeg i dette Punkt gaact over til denne af mine tvende Colleger forsvarede og i vert fælleds Forslag optagne Anstuelse. Vi gjøre saaledes Regning paa i de 8 Aar, hvilke Skolens Cursus omfatter, at kunne meddele ikke alene den Underviisning, som for var foreskrevet for de ikke udvidede men dog ligeledes paa 8 Aar beregnede Skoler, men ogsaa den, som nu overføres fra Universitetet til Skolen: og denne Beregning, ifølge hvilken nu omtrent et Aar skulde vindes, bygge vi fornemmeligen paa de store Fordele, som de eenaarige Klasser ville yde fremfor de toaarige *). Det vilde uagteligen været det Guldkomme, hvis alle Klasser havde været eenaarige: men da enhver Forøgelse af Klassernes Antal betydeligen forøger Udgifterne ved Skolen, have vi foreslaact den 6te Klasse toaarig, fordi vi antage, at Ulemperne af et saadant Cursus for denne Klasse vilde være mindst følelige og ikke blive saadanne, at de her kunde udoeve nogen synderlig standsende Indflydelse paa Underviisningen.

I Henseende til den under Nr. 3 anførte Bestemmelse, hvis indgribende Vigtighed let erkjendes, kan jeg for min Deel henwise til hvad jeg i mit Skrift om det lærde Skolevæsen S. 373 ff. har udviklet: samme er ogsaa i Overensstemmelse med de Anstuelser, som herom af de fleste Sagkyndige ere yttrede. Imedens saaledes Underviisningen heelt igjennem vil staae paa Skolens Standpunkt, og imedens de unge Mennesker ogsaa i øverste Klasse skulde

*) At det med eenaarige Klasser hidtil vel har ladet sig gjøre at naae det Skolernes foresatte Maal, endog med omfattende og grundige Kundskaber, i kortere Tid, end de lærde Skolers Cursus omfattede, vise f. Ex. Borgerdydskolerne, hvis Cursus kun har været 7 Aar.

hedde og vare Disciple, saa følger det dog af sig selv, at ikke blot Underviisningen i samme maa blive mere videnskabelig og overhovedet saavidt muligt saaledes indrettet, at denne Klasse kan give en sand Forberedelse for Overgangen til de academiske Studier, men at det er ønskeligt, at ogsaa i andre Henseender nogen Forskjel gjøres paa denne og de øvrige Klasser. Det vil saaledes være nødvendigt, at denne Classes Disciple erholde færre Underviisningstimer og derved mere sammenhængende Tid til eget Arbejde, og at samme derfor faae idetmindste 2 Eftermiddage ugentligen frie; hvortil jeg for min Deel endnu vil ønske at kunne give dem til visse Tider i nogle Dage frie for alle eller de fleste Underviisningstimer, for imidlertid at fuldende et større dem opgivet Arbejde, f. Ex. enten et skriftligt eller et til Privatlæsning opgivet større Ufsnit af en Forfatter i et fremmed Sprog. Ligeledes jeg iøvrigt ikke skal foregribe de nærmere Bestemmelser, som herom i sin Tid maatte blive givne, skal jeg blot nævne det som min Mening, at idetmindste i denne Klasse ingen daglige Charakterer skulde gives og ingen Omflytning finde Sted uden efter Halvaarsexamen. Jeg anseer det for nødvendigt, at Skolens Bibliothek og øvrige videnskabelige Apparater maae kunne afbenyttes af disse Disciple i et endnu større Omfang og paa en endnu friere Maade end af de øvrige Disciple, for at samme kunne yde dem den fornødne Understøttelse ved det Selvstudium og den Privatlæsning, som det i denne Klasse vil være saa magtpaaliggende at fremkalde.

De i Forordningen af 7de Novbr. 1809 foreskrevne Qvartalexamina ere allerede omtrent for et Par Aar siden af Directionen indtil videre suspenderede og istedetfor samme en Halvaarsexamen foreskrevet: en Foranstaltning, om hvis

Rigtighed identivis de Fleste ere enige. — Over ubeqvemt Skoleaaret hidtil har været inddeelt, idet den længste Ferie, Sommerferien, indtraadte saa Uger før den offentlige Hovedexamen, er identivis af næsten alle Skolemand felt, og har været Gjenstand for Forestillinger til Directionen fra flere af disse *). Da de upaatvivseligen fra Hensyn til Tiden, i hvilken Examen Artium holdes, hentede Grunde, som hidtil synes at have staaet iveien for en Forandring heri, nu bortfalde ved de udvidede Skoler, kan man identivis glæde sig over, at den nævnte Forandring er skeet, ved hvilken formodentligen alle Parter ville befinde sig vel.

Optagelsen af Naturlæren i de udvidede Skoler saavelsem Bestemmelsen angaaende Astronomien vil afhænge af det, som maatte blive bestemt om Anden Examens anden Deel: dersom denne nemlig skulde vedblive uforandret, vil naturligviis Intet af hine Discipliner blive optaget i Skolernes Underviisning, hvorimod i det modsatte Tilfælde dette, idetmindste hvad Naturlæren angaaer, maatte skee. — Det Engelske Sprog og den Engelske Litteratur har i vor Tid saameget Krav paa almindelig Interesse og indtager en saa vigtig Plads i den videnskabelige Meddelelse og i Tidsalderens Culturudvikling overhovedet, at det er vanskeligt at afvise samnes Fordring paa Optagelse iblandt den lærde Skoles Underviisningsgjenstande. Paa den anden Side er allerede Antallet af de Fag, som læres i Skolerne, saa stort, at det forekommer mig betænkeligt yderligere at forege det, forsaavidt Talen er om de for Alle forpligtende Under-

*) Iblandt Andre indsendte jeg ved Udgangen af afvigte Aar en Begiering til Directionen om en Forandring i denne Henseende for Viborg Skole: jeg stræbte deri at vise, at en Forandring i Skoleaarets Inddeling, som den nu er anordnet for de udvidede Skoler, ogsaa for de øvrige vilde være nyttig og ingenkunde ubeqvem.

viisningsgjensstande. Heller ikke synes det i sig selv stridende imod rigtige Grundsætninger for Skolevæsenets Anordning*), ikke at fastsætte aldeles lige Fordringer for Alle, men at overlade Noget til frit Valg af dem, der have Evner og Lyst til at gaae noget videre end det er gjort til Pligt for Alle. Jeg antager det derfor idetmindste for det Første for tilraadeligst, at Skolen giver Leilighed til Underviisning heri — det antager jeg absolut at burde skee —, men at dette Sprog dog ikke optages iblandt de for Alle forpligtende Underviisningsgjensstande, derfor heller ikke gjøres til en nødvendig Gjensstand for Prove ved Afgangs-examen, men at Deeltagelsen bliver en frivillig, hvortil ifkun en Opmuntring fra Rectors Side kan finde Sted**). Tildeels er dette Sprog paa denne Maade allerede optaget i nogle Skoler, idet samme vel i disse læres af Alle, men dog ikke er Gjensstand for Prove ved Examen Artium. Forresten er det min Mening, at dersom Valget gives imellem, slet ikke at meddele Underviisning heri i Skolen, eller at optage den som en almindelig forpligtende Gjensstand, saa maa vistnok det jidste foretrækkes: de fleste Disciple ville dog altid ønske at deeltage deri***).

En detailleret Underviisningsplan for denne Skole kan jeg af flere Grunde ikke her meddele. Som det af det

*) I Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 4 nævnes Engelsk som et Sprog, hvori skal undervises, hvor og naar det kan skee.

***) Saaledes var det i Viborg Kathedralskole, kun at der Disciplene selv bekostede denne Underviisning, hvilket nu her ikke skulde finde Sted.

****) Det er mig nu en Tilfredsstillelse at see, at Overlærer Birch i Dansk Ugeskrift Nr. 121 har foreslaaet det Samme som jeg angaaende dette Sprogs Optagelse i Skolen.

Føregaaende sees, ere der flere Puncter, om hvilke fra høiere Steder endnu Bestemmelse maa træffes. Men desuden ligger det i Sagens Natur, at i det første Aar, i hvilket det Nye indtræder uden at være tilstrækkeligen forberedet ved den føregaaende Underviisning, Adskilligt maa lempes efter de nærværende Omstændigheder, og forskjellige Modificationer foretages i den paatrængte Anordning af Underviisningen. Hertil kommer endnu, at det Hensyn til Lærernes Personlighed og Individualitet, som ved enhver forstandig Anordning af Underviisningen i en Skole nødvendigen maa tages, i dette Aar kun lidet kan gjere sig gjældende, fordi vort Besjendtskab hidtil er saa kort, og fordi de ny tilkommende Læreres Antal rimeligviis inden kort Tid bliver endnu noget foreget. Det vil derfor være vigtigere at opfatte Meddelelsen af Skolens Underviisningsplan i det Enkelte indtil næste Aar; man vil da tillige kunne benytte de i dette Aar gjorte Erfaringer. Da det imidlertid kan antages at interessere dem, der muligens forberede deres Børn til Optagelse i denne Skole, at vide, hvor Meget der omtrent vil udfordres til Indtrædelse i enhver af Skolens Klasser, skal jeg her meddele en almindelig Oversigt over det, der bliver Gjenstand for Underviisningen i de nederste og mellemste Klasser, hvoraf da vil sees, i hvilken Orden og hvorledes ethvert Fag indtræder i Underviisningsgjenstandenes Kreds.

Dansk. I de to nederste Klasser gaaer Underviisningen ud paa at bibringe Disciplene Færdighed i reen og correct Dplæsning og overhovedet i et reent og tydeligt mundtligt Foredrag*), samt i at skrive Modersmaalet orthographisk;

*) For dettes Uddannelse vil Skolen overhovedet alvorligen bestræbe sig.

endvidere skulle de almindelige grammatikalske Grundbegreber ved Underviisningen heri (som vil blive forenet under een Lærer med den Latinske) læres, forsaavidt det ikke allerede er skeet, og indeves, saaledes at Disciplene komme til Sikkerhed og Færdighed i deres Erkjendelse og Anvendelse. Men denne Underviisning skeer mundtliggen ved Dvælske: Læsningen af en Grammatik i Sammenhæng indtræder først i III og IV Kl. Latin. I I og II Kl. læses Formlæren indovet ved Hjælp af en Elementarbog. Læsningen af Syntax saavel som skriftlige Stiilevelser forfættedes efterhaanden fra III til VI Klasse, imedens dog Syntaxen for det Meste fuldendes i V Kl. Græsk. I III og IV Kl. læses Formlæren, indovet ved en Elementarbog. Tydsk. I I Kl. oven Disciplene i det første Halvaar blot i Dplæsning, Oversættelse og Udenadslæsning: i det sidste Halvaar læses Artiklen, Hjælpeverberne og de regelmæssige Verber. I II Kl. læses Resten af Verberne, i III og IV Kl. Declinationerne og det Dvrigte af Formlæren. Fransk. I III og IV Kl. læres Formlæren, indovet ved en Elementarbog og understøttet ved Læsning af en påseende Bog, f. E. *Vorrings Man. des Enf.*: dog saaledes, at i III Kl. den meste Tid anvendes paa Dplæsning og Oversættelse, og først mod Slutningen af Skoleaaret lidt af Grammatiken (helt Artiklen og Hjælpeverberne) tages med. Religion. I den nederste Klasse er Bibelhistorie og Bibellæsning Hovedgenstand for Underviisningen. Valles Lærebog læses fra II til IV Kl., hvorefter en større Lærebog bruges; en større Lærebog i Bibelhistorie bruges fra IV Klasse af. Historie. I I og II Kl. bruges en fragmentarisk Lærebog, i III og IV Kl. læses den gamle Historie og Danmarks, fra V Kl. Universalhistorien. Geographie. I I og II bruges en mindre Lærebog, fra III eller maaskee IV en større.

Mathematik. I de to nederste Klasser habes blot practisk Regning. Arithmetik indtræder i III Kl. og Geometric i IV. **Naturhistorie.** I de to eller tre nederste Klasser læses Zoologien, i de øvrige Botanik og Mineralogie, forsaavidt som denne kan optages i Underviisningen.

Formedelsk temporaire Omstændigheder vil Skolen, hvis ikke imod Formodning flere til denne Klasse aspirerende nye Disciple endnu skulde melde sig, i næste Aar ikkun faae 5 Klasser, nemlig I, II, III, IV, VI Kl.

Om de Lærez og Læsebøger, som ville blive brugte i næste Aar, kan jeg endnu ikke give bestemt Oplysning, fordi Sagen først om nogle Dage bliver af mig forestillet for Directionen. Enhver, som ønsker Underretning herom, vil om kort Tid kunne erholde samme formedelsk Lister, som jeg til Efterretning for Disciplene i hver Klasse til den Ende foranstalter trykte.

Den ovenfor anførte Skrivelse af 20de Juli d. A. fra den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler paalagde endvidere, i Anledning af det indsendte Udkast til en Underviisningsplan for de udvidede Skoler, mig saavel som mine tvende Colleger at afgive Betænkning angaaende følgende Spørgsmaal: 1) om det i nogen Maade kan anses betænkeligt, aldeles at forbigaae Underviisning i Latin i de tre eller i det mindste de to nederste Klasser, og først at begynde hermed i den tredie eller endog fjerde, efterat Disciplene allerede ved nogen Kundskab i Dansk og Tydsk og mere Modenhed have pundet den Forberedelse, som synes nødvendig til at gaae over til det fjernere liggende og som Underviisningsgjenstand vanskeligere Sprog, en Anskuelse, der for nærværende Tid saavel hos os som andesteds understøttes af vægtige Autoriteter blandt de

ansetteste Lærde og Pædagoger; 2) om det ikke maatte anses gavnligt, i ethvert Fald at benytte Historien som Gjenstand for en jevnlig Øvelse i skriftlige Udarbejdelser, hvilket ikke vil kunne undlades, dersom skriftlige Opgaver i denne Disciplin ved Examen blive bestemte, hvorom Directionen maa forbeholde sig at tage nærmere Bestemmelse; 3) om det ikke maatte anses rigtigst og gavnligst, at fordele det Stof, som efter Forslaget synes indbefattet og famlet under Benævnelsen „Geographie“, i tre forskjellige Dele, saaledes, at den physiske Geographie sættes i Forbindelse med den naturhistoriske Underviisning, at den politiske Geographie slutter sig til Historiens forskjellige Afdelinger, og at det, som kan henføres til den mathematiske Geographie, forbeholdes til Underviisning i de øverste Klasser, for her at forbindes med det, som bliver at medtage af Astronomien, forsaavidt denne optages i Underviisningen.“

Da det Resultat, hvortil jeg ved Overveieelsen af disse Gjenstande er kommen, staaer i nogen Forbindelse med den Plan, hvorefter idetmindste i næste Skoleaar her vil blive underviist, og da jeg selv ønsker de Grunde, ifølge hvilke jeg endnu har fundet det betænkeligt at foretage den ved det første og vigtigste Punkt omhandlede Forandring, underkastede en Prøvelse ogsaa af andre Skolemand, lader jeg her afstrykke den Betænkning herom, som jeg under 30te August har indsendt til Directionen.

„Hvad det første Punkt angaaer, da erkjender jeg ret vel, hvad der taler for Sagen. Ikke alene vilde derved uægteligen opnaaes den væsentlige Fordeel med Hensyn til Disciple, der enten fra Begyndelsen ikke bestemmes for Studeringer, eller senere findes ikke at burde gaae denne Vej, at de i to Aar kunde tage Deel i Skolens hele Underviisning, saa at

en afgjørende Bestemmelse med dem ikke behøvede at tages saa tidlig; men det er ogsaa i sig selv et vigtigt Princip, som herved følges, at gaae fra det nærmere Liggende til det Fjernere og Vanskeligere. Dersom derfor Talen var om at anordne en Underviisning uden Hensyn til et bestemt Omfang af Kundskaber, der skulde være meddeelt i en bestemt Tid, saa maatte den her omhandlede Fremgangsmaade vistnok følges: saa maatte et ungt Menneske først bringes til Færdighed i levende Sprog, og derefter gaae over til de gamle, i hvilke han da maatte bringe det saavidt, som hans Forhold og de øvrige Omstændigheder førte det med sig. Underledes stiller Spørgsmaalet sig derimod, naar Talen bliver om en Underviisning, der skal tilendebringes indtil et vist ved andre Hensyn fastsat Maal i en bestemt eller vedtagen Tid (denne Bestemmelse følger her ligesom af et nødvendigt og pligtmæssigt Hensyn til ikke at opholde de unge Mennesker altfor længe i Skolen). Det maa da undersøges, om det ogsaa efter hin Forandring bliver muligt, at meddele de samme Kundskaber ligesaa grundigen og omfattende som ved den modsatte Fremgangsmaade: thi kommer man til det Resultat, at dette ikke bliver muligt, saa kan man gjerne, mener jeg, indrømme, at Principet i sig selv er vigtigt, imedens man dog antager, at det her formedest andre Hensyn ikke kan finde Anvendelse.

Forelobigen skal jeg bemærke, at Adskillige af dem, der have talt for Udsættelsen af Latiumunderviisningen, have udhavet Misligheder ved den modsatte Fremgangsmaade, som deels ingenlunde nødvendigen ere forbundne med samme, deels ogsaa virkelig kunne eftervises ikke allevegne at finde Sted. Naar det saaledes siges, at man sædvanligen begynder med 4 Sprog paa een Gang i nederste Klasse, og at man har næsten alle Fag med det samme Timeantal

i alle Klasser (sfgn. Dansk Ugeskrift Nr. 121), saa er her ved Adskilligt at bemærke. For det Første lader man i nogle Skoler vigtigen Fransk først senere indtræde, samtidig med Græsk; for det Andet giver man ligeledes i adskillige Skoler ethvert Fag i den Klasse, i hvilket Underviisningen i samme begynder, et forholdsviis *) stort Antal Timer, for, ved at concentrere Kræfterne paa samme, at tilvejebringe en raskere Fremgang, hvorpaa man siden indskrænker Timeantallet (saaledes har det f. Ex. hidtil været med Tydsk og Fransk i Viborg Skole). Endvidere har man ofte udtrykt sig, som om der lærtes f. Ex. tre forskellige Grammatiker paa een Gang, fordi Underviisningen i tre Sprog finder Sted i en og samme Klasse. Men dette behøver ikke ganske at finde Sted, tværtimod kan meget vel en succesfuld Fremskriden anvendes; thi i de levende Sprog vor upaatvivlelig en nogen Læring gaae forud for al Underviisning i Grammatik, hvorimod den ved de gamle Sprog helst følger med denne. Naar man nu i den nederste Klasse forener Underviisningen i Latin og Dansk under een Lærer, da maa han naturligviis først i dette bestænde **) Disciplene

*) Paa dette Ord maa jeg lægge nogen Vægt; thi man kan uden tvivl ogsaa heri gaae forvidt og let stufte sig selv. Efter min Erfaring er det saaledes ikke tilraadeligt at give f. Ex. Latin i den begyndende Klasse, hvor Formlæren skal indøves, synderligt mere end 1 Time dagligen. Det trætter og kleder Disciplene, altfor meget og længe at syde blot med disse Former og deres Indøvelse: og saalænge man er indskrænket hertil, vil man have Banskellighed (idetmindste i det første Halvaar, og naar man ikke vil ile for hurtigen fremad) med at give Disciplene Lectier heri til to forskellige Timer dagligen, med mindre man, hvilket dog af andre Grunde ikke er ønskeligt, vil give dem en ny Lectie for fra Formiddag til Eftermiddag.

***) De skulde nu fordres lærte ved Dplagelsen i Skolen (see ovenfor).

i de grammatikalske Grundbegreber, som danne Grundvolden for al Sprogunderviisning, og, om det behoves, anvende alle Timerne, baade de Danske og de Latinske, herpaa; hvorefter først den Latinske Formulære skal begynde at læres, saaledes at den stotter sig til den ved Modersmaalet meddeelte grammatikalske Underviisning, hvilken, idet den stedse skrider fremad, vedbliver at være forud for hiin. Tydsk Grammatik bør først indtræde noget efter Midten af Skoleaaret, saaledes at den aldeles stotter sig til den i Dansk og Latin givne sproglige Udvikling. Paa samme Maade skulde Fransk og Græsk indtræde ved Siden af hinanden: i dette begynder Underviisningen med Grammatik og Læsebog, i hiint med denne alene, og Grammatik, af hvilket i det første Aar læres meget lidet, begynder først noget efter Midten af Skoleaaret. Saaledes vil det kun for en Deel blive Tilfældet, at der læres Formulæren i to fremmede Sprog ved Siden af hinanden (hvilket forresten heller ikke da ganske kan undgaaes, naar Latinen opfattes til det 3die Aar). Paa samme Maade vil den Latinske Syntax siden danne Udgangs- og Middelpunctet for den Underviisning, som efterhaanden meddeles Disciplene i de andre Sprogs Syntax: Underviisningen i samme vil være i de væsentligste Dele fuldendt, førend noget andet fremmed Sprog Syntax læres (thi denne indtræder i intet Tilfælde førend i V Klasse, tildeels først i VI).

Naar den her paa pegede Fremgangsmaade, eller en efter de samme Grundsatninger gjennemført, anvendes, saa troer jeg ikke, at man i Almindelighed kan sige, at først medelst Latinens tidligere Indtrædelse flere Grammatiker eller overhovedet Sprog blive lærte ved Siden af hinanden end ellers vilde blive Tilfældet: thi ved den modsatte

Anordning indtræffer, som allerede antydet, det Samme*). Tilbage staaer imidlertid den fra Sprogets store Vanskelighed hentede Grund. Imedens jeg i det Hele indrømmer denne, troer jeg dog, at den fornemmeligen gjelder om Syntaxen, mindre og maaskee slet ikke om Formlæren. Jeg troer virkelig ikke, at den Latinske Formlære, i hvilken man i de to nederste Klasser kan og bør forbigaae faare Meget af Undtagelser og specielle Bemærkninger, fordi der er Leilighed til at tage det med senere, vil være vanskeligere for Disciplene end den Tydske, især Declinationerne og Kjonsreglerne: thi denne maatte nu her læres fuldstændigen, eftersom netop Planen er beregnet paa, at af dette Sprog Meget skulde læres i de nederste Klasser, for at siden Timeantallet kunde formindskes formedelst den da indtrædende Underviisning i de gamle Sprog. Men i Henseende til Syntaxen vindes ikke Synderligt ved at udsætte Underviisningen i Latin: thi den maatte dog begynde i IV Klasse, og saaledes var Forskjellen ikkun 1 Aar. Det turde maaskee endog være, at den foreslaaede Anordning vil i Henseende til Underviisningen i de fremmede Sprogs Syntax medføre særegne Vanskeligheder. Dersom man (som f. Ex. min hæderlige Collega Overlærer Trojel har foreslaaet i Programmet fra Frederiksborg Skole for 1843) opfatter Fransk til V Klasse, men derimod vil have endog den Tydske Syntax lært i II Klasse, da troer jeg, at denne, især naar den bliver den første Syntax i et fremmed Sprog der læres, og ikke kan støtte sig til en forudgaaende Underviisning i den Latinske Syntax, vil være for vanskelig for

*) Dersom man t. Ex. lader Fransk indtræde 1 Aar efter Tydsk, Græsk 1 Aar efter Latin, og det med et forstærket Timeantal, saa kan den Tydske og Latinske Formlære ikke antages at være fuldstændigen lærte, inden den Franske og Græske begyndes.

Drenge i en Alder af 11 Aar, ja meget vanskeligere end det, man efter den ældre Anordning lod dem, den Latinske Formlære. Hellere vilde jeg da, som Andre foreslaae, lade Fransk begynde i II Klasse; men dette Sprog burde dog af flere Grunde efter min Mening ikke indtræde for Latinen. Vil man derimod opsætte Underviisning i Syntax i de levende Sprog til de ældre Klasser, i hvilke Disciplene kunne antages modne for samme, saa kommer man for det Første enten til at lære dem den aldeles samtidige med den Latinske (thi denne kan nu først begynde i IV Klasse, og ingenlunde fuldendes i V Klasse, imedens den efter den ældre Anordning kan begynde senest i III Klasse, og alle Hovedaffnit være gjennemgaaede i IV Klasse), hvilket ikke er ønskeligt, og hvilket netop strider imod de opstillede Grundfætninger; eller ogsaa maa man opsætte denne Underviisning saalænge (indtil VI Klasse), at det ikke er let at indsee, hvorledes samme skulde blive ret lært og tillige tilberoligen indøvet ved Stiilevelser. Thi det maa erindres, at i de overste Klasser nu vilde blive indrommet noget færre Timer til de nyere Sprog*); og heraf opstaaer atter en Betænkelse ved den for omhandlede Forandring, idet jeg ikke kan indsee Andet, end at en Folge af samme vilde blive, at Underviisningen i de levende Sprog paa det Standpunkt, hvor Skriveovvelser i samme skulde indtræde og drives med nogen Kraft, vilde svækkes derved, at færre Timer skjænkedes samme, og at Disciplene, paa hvis Kræfter de gamle Sprog nu her vilde lægge saameget stærkere Beslag, ikke vilde kunne anvende ret megen Tid paa samme.

*) Intet af dem kunde faae mere end 2 Timer ugentligen, naar man ikke utilberoligen vilde forøge Timeantallet og derved formindste Disciplenes Arbeidstid, hvorved kun en Illusion frembragtes.

Men endnu større Bægt tillægger jeg dog følgende Betragtning. En af de Forbedringer, som vor lærde Underviisning skulde modtage, og som nu Skolernes Udvidelse skulde befordre og tildeels gjøre mulig, er den, at Disciplene skulde læse Mere end hidtil af de gamle Forfattere og skulde, fornemmeligen ved en livligere cursorisk Læsning ved Siden af den statariske, føres til et mere udstrakt Bekjendtskab med den gamle Litteratur. Jeg tvivler nu slet ikke paa, at man, naar Underviisningen i Latin og Græsk udsættes til respective III og IV Klasse, vil kunne faae læst statarisk saa Meget, som Anordningerne fordre opgivet til Examen Artium, og maaſkee endog Noget over de fastsatte Minima: men jeg anseer det ikke for muligt at faae læst saa Meget som ved den ældre Anordning, jeg anseer det for utvivlsomt, at hiiu Foranstaltning, ifølge hvilken Læsningen af de gamle Forfattere indskrænkes til færre Aar, vil medføre en Indskrænkning ogsaa af det Omfang af samme, som ellers kunde blive læst. Efter den ældre Anordning begynder nemlig den egentlige Læsning af Latinske Forfattere som saadanne i IV Klasse (paa en Maade allerede i III Klasse med f. Ex. Cornelius og Phædrus, men da Læsningen her endnu skrider saa langsomt frem, og saa godt som alene gaaer ud paa at lære og befæste Syntaxen og Formlæren, saa regner jeg ikke denne Klasse med, hvor Talen er om Læsningen af Forfattere): Læsningen af Græske Forfattere begynder, paa samme Maade beregnet, i V Klasse. Men efter den nu foreslaaede Anordning vilde Læsningen af Latinske Forfattere i den her brugte Betydning først kunne begynde i V Klasse (og det er maaſkee endda tvivlsomt, om, selv ved Anvendelse derpaa af flere Timer, i 2 Aar vilde kunne udrettes det, hvortil efter den ældre Anordning brugtes 4 Aar), af Græske først

i VI Klasse. Saaledes vil Tiden til den egentlige Læsning af Forfattere blive for hvert af de gamle Sprog idetmindste 1 Aar kortere. Jeg troer nu ikke, at man tør vente dette Aar i nogen synderlig Grad erstattet ved et beregnet større Timeantal i de tilbagestaaende Klasser: naar man ikke her vil utilberligen svække Underviisningen i andre Fag, skal man neppe kunne faae Mere end 10 Timer til Latin og 6 til Græsk egentligen; men dette er for hvert Sprog kun 1 Time mere end efter den ældre Anordning sædvanligen pleier at skjænktes dem.

Endeligen vil det, som ogsaa en af dem, der anbefale den omhandlede Foranstaltning (Overlærer Birch paa a. St.) har bemærket, for at denne Plan heldigen kan udføres, være en Betingelse, at man har baade Grammatiker i de nyere Sprog af saadan Beskaffenhed, at de kunne siges at understøtte og passe til den omhyggelige grammatikalske Underviisning heri, som nu skulde lægge Grunden for Disciplinens hele senere sproglige Dannelse, og tillige Lærere i de nyere Sprog, som ved et grundigt Sprogstudium overhovedet have erhvervet den hertil fornødne fleersidige Uddannelse og Dygtighed. Naar man ikke har saadanne, anseer jeg det for misligt at iværksætte den omhandlede Foranstaltning.

Af de her fremsatte Grunde finder jeg overveiende Betænkkelighed ved at anbefale denne Udsættelse af Underviisningen i Latin, idetmindste for det Første, og ønsker derfor ikke saamme i den mig betroede Skole. Jeg erkjender forresten, som jeg allerede har sagt, at Meget anbefaler eller synes at anbefale saamme: og skulde jeg ved Benyttelsen af Andres Erfaringer, hvilke hidtil, saavidt jeg veed, savnes, samt ved egen Overveielse af Sagen komme

til en anden Overbeviisning, skal jeg ikke tøve med at foreslaae Forandringen udført her.

B) Hvad det andet Punct angaaer, kan jeg fatte mig meget fortere. I de mellemste Klasser ere historiske Opgaver til skriftlige Udarbejdelser saa passende og bequemme, at de neppe i nogen Skole ville undlade at blive hyppigen benyttede: der har endog været Skoler, i hvilke man saa eensidigen har gjort dette, at Disciplene næsten aldrig kom til at skrive over andre Opgaver, hvilket upaatvivleligen maa ansees for aldeles forkasteligt. Jeg mener forresten, at disse Ovelser for Historiens Skyld kun lidet behove at anstilles, da jeg for denne selv i hine Klasser ikke anseer dem for synderligen nødvendige eller nyttige: i hvilken Henseende jeg, som en fleeraarig Lærer i Historien, vel tør haabe at ansees for upartisk. I de to øverste Klasser af de udvidede Skoler vor historiske Opgaver vel ikke være ganske udelukkende, men dog kun sjældent gives, fordi de for Disciplene paa dette Standpunct ere for lette. I VII Klasse skulde — og dette vilde netop betegne en af de Forbedringer, som nu skulde udføres ved Underviisningen og ved Proven, for mere at lære at kjende den sande Medenshed og Landsudvikling hos Disciplene — Udarbejdelse nærmere sig til at være egentlige Afhandlinger: for den, til hvem man gjer saadan Fordring, synes Besvarelsen af en historisk Opgave (og raisonnerende halvphilosophiske Betragtninger over Begivenhederne vilde man dog ikke forlange eller ønske) at maatte være altfor let, hvad Formen og Behandlingen af Stoffet angaaer, til at den kunde komme synderligen i Betragtning som Udarbejdelse i Modersmaalet. Hvad der saa end bliver bestemt angaaende en skriftlig historisk Opgave ved Afgangsøramen, hvilken jeg for min Deel ikke anseer for nødvendig, saa

skulde jeg meget fraraade, af Hensyn hertil at give nogen-
sommelst Bestemmelse angaaende Historiens Benyttelse som
Gjenstand for jevnlige Ovelser i Modersmaalet, hvad de
øverste Klasser angaaer.

C) Den geographiske Underviisning indrettes efter
min Mening rigtigst saaledes, at, efterat det første Schema
er meddeelt ved blot mundtlig Underviisning, samme fort-
sættes ved Benyttelsen af Lærebøger, der beqvemt kunne
inddeles i flere Coursus, saaledes at stedse Mere efterhaanden
medtages, indtil Underviisningen har faaet den Udstræk-
ning, som den overhovedet antages i Skolen at burde
have. — Den physiske Geographie maa saaledes ligge til
Grund, at Angivelsen af Naturforholdene i det Hele og
af de paa samme grundede Inddelinger gaaer forud for
Beskrivelsen af de politiske Forhold o. s. v. Af den saa-
kaldte mathematiske Geographie maa nødvendigvis det Vigtigste
og Almindeligste tages med i den begyndende Underviisning,
fordi Disciplene uden at vide nogen Besked om Jordens
Stikkelse, om Linien, Polerne o. d., ikke vilde kunne lære
eller forstaae Noget af den øvrige Underviisning. Men
den udførligere Underviisning heri bør upaatvivleligen op-
sættes til den øverste Klasse, og der meddeles af Læreren
i Mathematik eller Naturvidenskaber. Derimod antager
jeg, at den hele øvrige geographiske Underviisning, altsaa
baade den physiske og den politiske Geographie, bør med-
deles af en og samme Lærer, nemlig den historiske, hvilket
dog ikke udelukker, at Læreren i Naturvidenskaber kunde
for sin Deel forklare Udførelsen af det, som nu sædvanligen
omtales i Indledningen til Geographierne, f. Ex. om
Regn, Vinde, Lovene for Varmen og Lyset o. s. v. Da
jeg imidlertid udførligen har udviklet denne min Anskuelse
i en egen Afhandling i Maanedskrift for Litteratur 19de

Bind S. 501 ff., hvor jeg har behandlet Gjenstanden saa fuldstændigen, som jeg dog her ikke vilde kunne gjøre, indskrænker jeg mig her til at henvise til denne Afhandling.

Saaledes som det nu skeer i flere Skoler, ville vi ogsaa i denne for Fremtiden begynde og slutte vor Gjerning for hver Uge ved i Forening at afsynge en Lovsang Mandag Morgen og Loverdag Aften. En passende liden Samling af saadanne vil blive trykt; enhver Discipel anskaffer et Exemplar af samme.

G. Sk. Under 12te August har Hans Majestæt Kongen allernaadigst resolveret, at en ny Skolebygning samt Rectorbolig snarest muligt skal opføres i Rolding, og at dertil maa af den almindelige Skolefond anvendes indtil 23,568 Rbd. Bygningen haabes fuldendt inden næste Skoleaars Begyndelse.

Den offentlige Examen
i Rolding lærde Skole for Aaret 1844
foretages i følgende Orden :

Mandag den 16 September.

8-12. IV, III, II Kl. Latinſt Stiil.	2-6. IV, III, II Kl. Danſt Udarbeidelse.
8-10. I Kl. Regning.	2-1. I Kl. Danſt Stiil.

Torsdag den 19 September.

8-11. IV Kl. Latin.	8-10½. III Kl. Mathematik.
11-12½. IV Kl. Hebraiſk.	11-12½. II. Kl. Franſk.
2½-6. IV Kl. Mathematik.	3-5. II Kl. Hiſtorie og Geographie.
	5-6. III Kl. Hebraiſk.

Fredag den 20 September.

8-10½. IV Kl. Græſk.	8-10. I Kl. Religion.
10½-12½. IV Kl. Franſk.	10-12. III Kl. Hiſtorie og Geographie.
2½-6. IV Kl. Hiſtorie og Geographie.	3-4. I Kl. Franſk.
	4-5½. II Kl. Religion.

Lørdag den 21 September.

8-10½. IV Kl. Religion.	8-10. III Kl. Græſk.
10½-12½. IV Kl. Tybſk.	10-12. I Kl. Hiſtorie og Geographie.
3-4. Sang.	4-6. Gymnaſtik.

Mandag den 23 September.

8-10. II Kl. Latin.	8-9½. III Kl. Tybſk.
10-11½. I Kl. Latin.	11-12½. II Kl. Tybſk.
2½-4. II Kl. Græſk.	3-4½. II Kl. Franſk.
4½-6. I Kl. Danſk.	4½-6½. II Kl. Mathematik.

Tirsdag den 24 September.

7½-9½. III Kl. Latin.	8-10. III Kl. Religion.
9½-11. I Kl. Tybſk.	11-12½. II Kl. Danſk.

Torsdagen den 26 September, om Formiddagen Kl. 8, møde de til Optagelse i Skolen anmeldte nye Disciple for at prøves mundtlig og skriftlig. Fredagen den 27 September, om Formiddagen Kl. 10, foretages Translocationen, hvilken i Aar, da den gamle Skolebygning formodentlig inden den Tid er nedreven for at den nye Bygnings Opførelse kan begynde, vil blive afholdt i Raadhussalen. Onsdagen den 2 October til sædvanlig Tid begynder Underviisningen for det nye Skoleaar.

Til at overvære den mundtlige Examen og Translocationen indbydes herved Disciplenes Fædre og Førefatte samt Enhver, der interesserer sig for Skolen og for Underviisning overhovedet.

Rolding, den 1ste September 1844.

C. F. Ingerslev.

Replik.

Det af Fyens litteraire Selskab udgivne Fjerdingaarstrift for Litteratur og Kritik 1 B. 2 H. leverede jeg efter Redactionens Anmodning en Anmeldelse af de 1842 udfomne Skoleprogrammer. I Anledning af Programmet fra Realskolen i Aarhus anstillede jeg en Sammenligning imellem det, der præsteres i denne Skole i de nederste Klasser, og det, der i de samme Fag udrettes i de lærde Skoler, hvor man har stænket Realierne den tilbørlige Tid og Kraft, navnlig med Viborg Skole. Jeg kom derved til det Resultat, at Realeleverne gif noget hurtigere frem i nogle Fag, men at Forskjellen dog ikke var stor i de lavere Klasser, og at denne Sammenligning (som hvilken jeg dog bemærkede, at samme ikke kunde afgive noget bestemt Resultat, saalænge Realskolen var saa ny og de høiere Klasser i den endnu manglede) efter min Mening fortjente at komme i Betragtning ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om ikke de lærde Skolers Disciple formedelst den grundige Sprogunderviisning, som de modtage især ved det Latinske Sprog, kunne i de nederste Klasser bringes i de nyere Sprog omtrent ligesaa vidt som Realeleverne, hvem hiint classiske Grundlag mangler.

Disse Ytringer have givet Rector Nielsen (tildeels ogsaa Overlærer Sunch) Anledning til en „Anmærkning“ i Programmet for dette Aar, i hvilket han med en Skarphed, som har overrasket mig, tager til Gjemme imod mig og kalder mit Raisonnement falsk o. s. v., fordi jeg ikke har taget Hensyn til den Omstændighed, at Realskolens Disciple optages i en Alder af 8 Aar, de lærde Skolers i en Alder af 10 Aar, hine altsaa i hvert tilsvarende Skoleaar ere 2 Aar yngre.

Det er nu for det Første ikke ganske retfærdigt, at min ærede Collega har undladt tillige at anføre de Dd, hvormed jeg indledede Artikklen om Realskolen („Antallet af Disciple er uidentvivel steget siden Udgangen af sidste Skoleaar, da Skolen

nyder den Tillid hos Publicum, som den vistnok fuldeligen fortjener"). Enhver vilde deraf strax vidst, at det ikke kunde være min Hensigt at nedsette Realskolen, som Rector *V.* synes at antage, ja, at jeg netop maatte ansee den for en god Skole. Thi hiint Spørgsmaal gaaer naturligtviis ikke ud paa, om en god lærd Skole kan præstere det Samme som en middelmaadig Realskole; det gaaer ud paa, om den kan være nær ved, i de nederste Klasser (heller ikke denne af mig gjorte Indskrænkning har Rector *V.* taget tilberoligt Hensyn til) at udrette det Samme som en god Realskole, navnlig en Realskole med en saa indsigtsfuld Rector og saa dygtige Lærere som den i Aarhus. Dette Spørgsmaal er desuden et aldeles almindeligt, og jeg behøver ikke at sige Rector *V.*, at den af mig fremførte Mening ikke, hvilket rigtignok de, der mindre kjende Sagen, af hans Ord let kunde troe, er først fremført af mig, men er yttret af mange Andre (s. Ex. af Bugge i hans bekjendte Skrift, i Lydskland af Klumpp o. fl.). Det er derfor i ethvert Tilfælde en Sag, som ikke angaaer Rector *V.*'s Skole mere end enhver anden Realskole; og det er en fuldkommen Overiselse, naar Rector *V.* i denne Anledning taler om „en ufortjent og grundløs Tadel“; en saadan har jeg hverken fremført eller tænkt paa at fremføre. Den af mig yttrede Mening har man naturligtviis Lov til at bestride som urigtig; men jeg begriber endnu ikke, hvorledes man i samme kan finde noget Fornærmeligt imod Realskolen i Aarhus, eller troe derfor at have Ret til at beklage sig som over en tilfoiet Uret. Dernæst maa jeg protestere imod at Rector *V.* (S. 24) tillægger mig en anden Mening med mine Ord, end baade tydeligen ligger i samme og jeg udtrykkeligen har angivet. Han siger (S. 24): „den tilsigtede Hensigt er jo aabenbart at bestyrke den Aaastand, at Realskolens Elever ved Anvendelse af mere Tid og større Kraft ikke bringe det saavidt i de Fag, hvori de undervises, som de tilsvarende Disciple i de lærde Skoler bringes i samme Fag, skjøndt de tillige lære Latin og Græsk“. Jeg har derimod sagt: „de lærde Skolers Disciple bringe det i de nederste Klasser omtrent ligesaa vidt“: Enhver seer, at disse Ord indeholde

ikke Lidet mindre end Rector **L.** angiver. Endelig fremstiller Rector **L.** min Mening angaaende denne Gjenstand i et noget urigtigt Lys, naar han siger, at „saa maatte jo en fuldstændig Realskole være en Uting, saa burde Realeleverne sættes i de lærde Skoler“ o. s. v. Jeg har aldrig sagt eller meent at en Realskole var en Uting og ikke en gavnlig og hæderlig Under-
 viisningsanstalt: det er af oeconomiske Grunde, fordi man dog ikke vil kunne tilveiebringe mange fuldstændige Realskoler, at jeg har villet have de lærde Skoler benyttede, paa det nederste Dannelsesstrin, ogsaa af dem, der siden skulle dannes videre i en Realskole (see især Dansk Folkeblad VI. Aargang Nr. 28—29). Det er i denne Betydning, jeg har sagt, at heri laae det rette Middel til at fremme Realunderviisningen i alle Dele af Landet: ikke fordi jeg vilde erklære dette for i sig selv bedre end hvis alle sige Disciple kunde besøge fuldstændige Realskoler, men fordi disses Antal af oeconomiske Grunde nødvendigens maa blive temmelig indskrænket, og derfor ved dem alene Realunderviisningen ikke kan fremmes i det Omfang, som jeg ønskede.

Angaaende Sagen selv skal jeg villigen erklære, at det var en Feil fra min Side, at jeg ikke tog tilbørligt Hensyn til den Forskjel, der finder Sted i Henseende til Alderen imellem Realskolens og den lærde Skoles Disciple: den var mig vel ikke egentligen ubekjendt, men under Medskrivningen af hiin Artikel gav jeg ikke Agt paa samme, tildeels fordi jeg stedse har staaet i den Mening, at de allerfleste Disciple, der optages i Realskolen, dog vare over den Alder, i hvilken de kunne optages. Dette har jeg troet paa Grund af den Underviisning, der meddeles i Realskolens nederste Klasse, hvilken, endog hvad Lærebøger angaaer, er ganske den samme som i de lærde Skolers nederste Klasse (naturligviis med Undtagelse af Latin). Ved Optagelsen staae vore Disciple altsaa ganske paa det samme Trin: thi af de Disciple, der optages i de lærde Skolers nederste Klasse, ere kun meget faa i de andre Fag videre end Realskolens altsaa i det Sde Aar sees at være. Bistnok ndover nu den forskjellige Alder længere hen nogen Indflydelse, og den skulde jeg have taget med ved Beregningen: men Rector **L.** anslaaer

dog tilvilde samme for høit, naar han uden videre stiller Realskolen 4de Aar sammen med de lærde Skolers 2det o. s. v. Realskolen har den store Fordeel, at den kan modtage sine Disciple 2 Aar tidligere og selv danne dem: dersom de lærde Skoler kunde dette formedelst hensigtsmæssige Forberedelsesklasser, vilde Meget være vundet for samme især i de Byer, hvor gode forberedende Instituter mangle. Sandheden vil derfor maaskee ligge i Midten: idetmindste i de Fag, der læres i Realskolen fra den nederste Klasse af, saaledes som Tydsk, vil neppe Noget nægte, at 2 Aars længere Underviisning maa bevidne, at den Forskjel indtræder, som af Doerl. Funchs Sammenstilling sees at finde Sted imellem det, Disciplene i lige Alder have læst i Realskolen og i Viborg Skole, og at denne Forskjel ikke vilde finde Sted i en lærd Skole, der, som Realskolen, kunde begynde Underviisningen i Tydsk allerede i det 5de Aar, men at Disciplene i en saadan lærd Skole maatte antages paa dette Trin at ville staae ganske parallelle med dem i Realskolen. Dersom dette er saa, vil min Sætning idetmindste hvad Tydsk angaaer ikke være rokket.

Ydere skal jeg hverken nu eller siden indlade mig paa Detaillen af denne mig lidet behagelige Strid: jeg kan forsikre min ærede Collega, at han har i høi Grad taget Feil i Henseende til min Mening om Realunderviisning i Almindelighed og om hans Skole isærdeleshed.

Kolding den 20. September 1814.

C. F. Jørgensen.